

Izveštaj o realizaciji Preporuka Grupe eksperata Savjeta Evrope za borbu protiv trgovine ljudima (GRETA) u okviru III kruga evaluacije implementacije Konvencije Savjeta Evrope za borbu protiv trgovine ljudima u Crnoj Gori (od 02.juna,2021.g.)
Period izvještavanja: 2021-2023.g.

1. GRETA smatra da bi crnogorske vlasti trebale da ojačaju sistematsko pružanje usmenih i pisanih informacija licima za koja se pretpostavlja da su žrtve i formalno identifikovanim žrtvama trgovine ljudima, na jeziku koji mogu razumjeti, u vezi sa njihovim pravima, dostupnim uslugama i načinom pristupa njima, kao i implikacije identifikovanja lica kao žrtve trgovine ljudima. Službenici za sprovođenje zakona i članovi tima za identifikaciju treba da budu obučeni i upućeni kako da žrtvama trgovine ljudima pravilno objasne njihova prava, uzimajući u obzir kognitivne sposobnosti i psihološko stanje žrtava. Slično tome, osoblje koje radi u prihvatnim centrima za azil i centrima za zadržavanje treba da bude obučeno i upućeno kako da proaktivno pružaju informacije licima i grupama u riziku od trgovine ljudima.

-Ministarstvo unutrašnjih poslova:

- Uprava policije:

Rad i postupanje u predmetima sa elementima KD trgovina ljudima nosi posebne specifičnosti kada je u pitanju rad sa žrtvama trgovine ljudima ili osobama koje su u statusu potencijalnih žrtava trgovine ljudima. U svakoj situaciji kada jedno takvo lice boravi u službenim prostorijama ili na drugim lokacijama, policijski službenik istu upoznaje sa njenim pravima u dijelu pružanja usluga i svih mjera zaštite sa posebnim akcentom na djecu kao posebno ugroženu kategoriju. Takođe se angažuje i prevodilac ukoliko za to postoji potreba i službenik Centra za socijalni rad i njegovo angažovanje je obavezujuće u situacijama kada je dijete žrtva.

- Direktorat za upravne poslove, državljanstvo i strance:

Zakon o međunarodnoj i privremenoj zaštiti stranaca, koji je počeo da se primjenjuje januara 2018. godine, u potpunosti implementira međunarodne i evropske standarde iz ove oblasti. Iako žrtve često nijesu svjesne svojih prava i mogućnosti za dobijanje pomoći i zaštite, što uz još nekoliko okolnosti značajno otežava proces njihove identifikacije, to je izrađen višejezički materijal o pravima i dostupnim uslugama i službama za pomoć za žrtve trgovine ljudima koji je dostupan strancima koji traže međunarodnu zaštitu u Crnoj Gori, u Direkciji za prihvatanje, Centrima za prihvatanje (nadležni za prihvatanje i smještaj stranaca za međunarodnu zaštitu) i u Direkciji za azil (nadležna za postupak po zahtjevu za dobijanje međunarodne zaštite u Crnoj Gori). Isti je preveden na engleski i arapski jezik i distribuiran strancima koji traže međunarodnu zaštitu. Preventivnom i edukativnom aktivnošću koja je usmjerena na strance koji traže međunarodnu zaštitu podignut je nivo svijesti u cilju otklanjanja mogućnosti da postanu žrtve nekog od oblika izvršenja krivičnog djela trgovine ljudima, a ukoliko su lica prepoznata (identifikovana) kao žrtve pružaju im se informacije na koji način i kome mogu da se obrate za pomoć kao i koji oblici pomoći im se u tim situacijama pružaju u Crnoj Gori.

Izvještaj o realizaciji Preporuka Grupe eksperata Savjeta Evrope za borbu protiv trgovine ljudima (GRETA) u okviru III kruga evaluacije implementacije Konvencije Savjeta Evrope za borbu protiv trgovine ljudima u Crnoj Gori (od 02.juna,2021.g.)
Period izvještavanja: 2021-2023.g.

Postojeći Informator za strance koji traže međunarodnu zaštitu u Crnoj Gori je dopunjen informacijama korisnim za borbu protiv trgovine ljudima. Isti je preveden na 9 jezika i štampan. Takođe, izrađen je i distribuiran se djeci strancima koji traže međunarodnu zaštitu prilagođen materijal namijenjen podizanju svijesti o trgovini ljudima. Materijal je preveden na engleski, francuski i arapski jezik.

U cilju preventivnog djelovanja i otkrivanja žrtava trgovine ljudima, putem intervjua koji se obavljaju sa strancima koji traže međunarodnu zaštitu, neposredno nakon prijema i tokom boravka na prihvatu (smještaju), a rukovodeći se indikatorima, stručna službena lica (psiholog, socijalni radnik, medicinski radnik i vaspitač), posebnu pažnju posvećuju identifikaciji potencijalnih žrtava trgovine ljudima, kako bi se mogle sprovesti odgovarajuće procedure, u cilju pomoći žrtvama trgovine ljudima. Za strance na prihvatu organizovale su se u okviru okupacione terapije radionice sa tematikom prevencije trgovine ljudima koje su organizovane uz podršku NVO i međunarodnih organizacija.

Službenici Direkcije za prihvatanje stranaca koji traže međunarodnu zaštitu (Centra za prihvatanje), pohađali su obuke u cilju unapređenja znanja i vještina prepoznavanja trgovine ljudima, i proaktivnog pružanja informacija licima i grupama u riziku.

Ministarstvo unutrašnjih poslova, uz podršku UNHCR-a, izradilo je flajere koji su fokusirani na prevenciju krivičnog djela trgovine ljudima i koji su u kontekstu priliva lica iz Ukrajine u Crnu Goru, koja podnose zahtjev za odobrenje privremene zaštite, prevedeni na ukrajinski jezik. Pored flajera opšte sadržine, namijenjenog prevenciji trgovine ljudima, osmišljen je i izrađen poseban flajer, sa akcentom na prevenciju trgovine ljudima, čije žrtve mogu biti djeca, koji je takođe preveden na ukrajinski jezik. Pomenuti flajeri su blagovremeno distribuirani Područnjim jedinicama i Filijalama za upravne poslove državljanstvo i strance u okviru Direktorata za upravne poslove državljanstvo i strance, koje zaprimaju zahtjeve za odobrenje privremene zaštite licima iz Ukrajine, Sektoru granične policije, u cilju distribucije na svim graničnim prelazima na kojima se registruje ulazak lica iz Ukrajine koja traže privremenu zaštitu u Crnoj Gori, Odjeljenju za borbu protiv trgovine ljudima i Crvenom krstu Crne Gore.

Izveštaj o realizaciji Preporuka Grupe eksperata Savjeta Evrope za borbu protiv trgovine ljudima (GRETA) u okviru III kruga evaluacije implementacije Konvencije Savjeta Evrope za borbu protiv trgovine ljudima u Crnoj Gori (od 02.juna,2021.g.)
Period izvještavanja: 2021-2023.g.

	<p>– MUP/Odjeljenje za borbu protiv trgovine ljudima:</p> <p>Tim za formalnu identifikaciju žrtava trgovine ljudima prilikom obavljanja razgovora sa žrtvom, istu upoznaje sa njenim pravima na jeziku koji razumije, kao i o dostupnim službama za pomoć i zaštitu.</p> <p>Odjeljenje za borbu protiv trgovine ljudima Ministarstva unutrašnjih poslova dalo je doprinos servisu koji Crveni krst obezbjeđuje za lica izbjegla iz Ukrajine u cilju njihovog informisanja (telefonska linija - 080 041 041) kreiranjem informacije koja je dostupna na navedenoj telefonskoj liniji, a odnosi se na fenomen trgovine ljudima i dostupne službe za pomoć i podršku. Informacije su dostupne na ukrajinskom, engleskom i lokalnom jeziku. Informacije o ovom broju telefona putem kojeg korisnici mogu razgovarati i sa operaterom na ukrajinskom jeziku, pored ostalih informacija o SOS telefonu za žrtve trgovine ljudima, službama za pomoć i podršku, dostupne su i na flajeru koji je izrađen u saradnji sa IOM-om i koji je u martu mjesecu 2023. godine distribuiran područnim jedinicama i filijalama Ministarstva unutrašnjih poslova, kao i graničnoj policiji i Crvenom krstu Crne Gore, koji dolaze u kontakt sa licima iz Ukrajine.</p>
<p>2. GRETA takođe smatra da bi crnogorske vlasti trebalo da preduzmu dodatne korake kako bi osigurale dostupnost prevodilaca za različite jezike kojima govore tražioci azila, kao i njihovu nezavisnost i senzibilizaciju vezano za pitanje trgovine ljudima.</p>	<p>- Ministarstvo unutrašnjih poslova:</p> <p>– Direktorat za upravne poslove, državljanstvo i strance</p> <p>Prevodilac, u skladu sa zakonom, može biti lice koje uz znanje crnogorskog jezika, odnosno engleskog ili francuskog jezika, poznaje jezik za čije se prevođenje angažuje, nije pravosnažno osuđen na bezuslovnu kaznu zatvora ili se protiv njega ne vodi krivični postupak u Crnoj Gori. Prevodilac je u toku postupka za odobravanje međunarodne zaštite dužan da prevodi istinito, tačno i nepristrasno. Prevodilac je dužan da čuva podatke za koje sazna u toku postupka za odobravanje međunarodne zaštite. Ako iz objektivnih razloga nije moguće obezbijediti prevodioca za određeni jezik, Ministarstvo može zatražiti pomoć druge države. Angažovanje prevodioca vrši se u skladu</p>

Izveštaj o realizaciji Preporuka Grupe eksperata Savjeta Evrope za borbu protiv trgovine ljudima (GRETA) u okviru III kruga evaluacije implementacije Konvencije Savjeta Evrope za borbu protiv trgovine ljudima u Crnoj Gori (od 02.juna,2021.g.)
Period izvještavanja: 2021-2023.g.

	<p>sa zakonom kojim se uređuju javne nabavke. Prevođenje u postupku za odobravanje međunarodne zaštite može se obezbijediti preko telekomunikacionih ili audiovizuelnih elektronskih uređaja. Takođe, u februaru 2018. godine zaključen je "Protokol o upotrebi zajedničkih prevodilačkih kapaciteta u oblasti migracije i azila" u okviru Regionalne inicijative za azil, migracije i izbjegla lica (MARRI). Protokol predviđa pravnu osnovu za uspostavljanje grupe vanregionalnih prevodilaca, kao i za pružanje usluge "prevođenje na daljinu". U skladu sa navedenim, obezbijeđena je dostupnost prevodilaca za različite jezike koje tražioci azila koriste, kao i njihovu nezavisnost, ali i osjetljivost na pitanja trgovine ljudima.</p> <p>- Ministarstvo pravde:</p> <p>Ministarstvo pravde je u oktobru 2022. godine raspisalo javni poziv za postavljenje tumača (Javni poziv za postavljenje tumača (www.gov.me)). Nakon što se završe procedure po navedenom pozivu registar tumača biće ažuriran.</p>
<p>3. GRETA apeluje na crnogorske vlasti da preduzmu dalje korake za olakšavanje i garantovanje pristupa pravdi žrtvama trgovine ljudima, naročito kroz obezbjeđivanje sljedećeg:</p> <ul style="list-style-type: none">- advokat se dodjeljuje čim postoji opravdani osnov da je neko lice žrtva trgovine ljudima, prije nego što dotična lica odluče da li žele ili ne žele saradivati sa vlastima i/ili dati zvaničnu izjavu;- vlasti i Advokatska komora podstiču obuku i specijalizaciju advokata za pružanje pravne pomoći žrtvama trgovine ljudima, a žrtvama trgovine ljudima se sistematski dodjeljuje specijalizovani advokat sa iskustvom u krivičnim predmetima.	<p>- Tužilaštvo:</p> <p>Državno tužilaštvo u okviru svojih ovlašćenja, a u skladu sa Protokolom za prevenciju suzbijanje i kažnjavanje trgovine ljudskim bićima, naročito ženama i djecom koji dopunjava Konvenciju Ujedinjenih nacija, protiv transnacionalnog organizovanog kriminala dodjeljuje licima oštećenim krivičnim djelom trgovine ljudima advokata – punomoćnika radi zaštite njihovih interesa u postupku.</p> <p>- Sud:</p> <p>Analiza podataka iz sudske prakse pokazuje da nijedna žrtva trgovine ljudima nije ostvarila pravo na besplatnu pravnu pomoć od kada je stupio na snagu Zakon o besplatnoj pravnoj pomoći, što predstavlja zabrinjavajuću praksu;</p> <p>- Centar za obuku u sudstvu i državnom tužilaštvu:</p>

Izveštaj o realizaciji Preporuka Grupe eksperata Savjeta Evrope za borbu protiv trgovine ljudima (GRETA) u okviru III kruga evaluacije implementacije Konvencije Savjeta Evrope za borbu protiv trgovine ljudima u Crnoj Gori (od 02.juna,2021.g.)
Period izvještavanja: 2021-2023.g.

Centar za obuku u sudstvu i državnom tužilaštvu, kao nacionalna institucija za obuku u pravosuđu čija je nadležnost organizovanje i sprovođenje obuka za sudije i državne tužioce, kontinuirano sprovodi obuke za sudije, državne tužioce i predstavnike Ministarstva unutrašnjih poslova na temu borbe protiv trgovine ljudima. U tom cilju 2019. godine Centar je u saradnji sa Ambasadom SAD u Podgorici/INL Program uradio poseban Program funkcionalne obuke nosilaca pravosudne funkcije – Modul: Borba protiv trgovine ljudima. Na izradi programa učestvovali su eksperti SAD-a, Evropske unije i članovi Programskog savjeta Centra iz reda sudija. Obuke sprovedene u okviru ovog programa integrisane su u redovan program obuke Centra – Program za kontinuiranu obuku sudija i državnih tužilaca. Program se ažurira u skladu sa izmjenama i dopunama zakonodavnog okvira i GRETA-a preporukama. Značajan dio ovog programa je vezan za teme koje se tiču prava žrtava trgovine ljudima. Teme koje su zastupljene na obuci su sledeće:

- Pregled stanja i pravnog okvira u oblasti trgovine ljudima – Crna Gora;
- Polazno stanje u oblasti trgovine ljudima sa aspekta položaja žrtve;
- Studija slučaja trgovine ljudima –Crna Gora;
- Igrani film o trafikingu;
- Uloga žrtava i svjedoka;
- Razgovori sa žrtvama;
- Istraga i priprema za suđenje sa primjerima iz prakse;
- Istražne tehnike u trgovini ljudima – studija slučaja;
- Korišćenje informaciono komunikacionih tehnologija kao istražnih tehnika u predmetima trgovini ljudima;
- Studija slučaja: Priprema za suđenje;
- Vježba u grupama – trgovina ljudima ili posredovanje u vršenju prostitucije (scenario slučaja);
- Međunarodna saradnja, najbolje prakse, izazovi i rješenja.

Imajući u vidu da očekivane izmjene krivičnog zakonodavstva u vezi sa pravima žrtava još nisu usvojene, Programski savjet COSDT-a nije ažurirao Program u skladu sa njima. Kada izmjene budu usvojene, Program će biti ažuriran u skladu sa noveliranim krivičnim zakonodavstvom.

Kada su u pitanju Greta preporuka program je ažuriran uvođenjem teme koja se odnosi na korišćenje informaciono komunikacionih tehnologija kao istražnih tehnika u predmetima trgovini

**Izveštaj o realizaciji Preporuka Grupe eksperata Savjeta Evrope za borbu protiv trgovine ljudima (GRETA) u okviru III kruga evaluacije implementacije Konvencije Savjeta Evrope za borbu protiv trgovine ljudima u Crnoj Gori (od 02.juna,2021.g.)
Period izvještavanja: 2021-2023.g.**

	<p>Ljudima. Napominjemo da je Centar nadležan za sprovođenje obuka za sudije i državne tužioce i da sa Advokatskom komorom ima uspostavljenu saradnju. Kada su u pitanju obuke za advokate, koje su predložene preporukom, Centar može, na inicijativu Advokatske komore, pružiti podršku u smislu pomoći u izradi Programa obuke za advokate i pružanja ekspertske podrške u sprovođenju programa. Naime, Centar ima obučene predavače iz reda sudija i državnih tužilaca koji mogu biti angažovani i na obukama za advokate.</p> <p>Ministarstvo pravde:</p> <p>U dijelu preporuke koji se odnosi na program obuke advokata, ista je predviđena Akcionim planom za implementaciju Strategije za borbu protiv trgovine ljudima za period 2019-2024. za 2023. godinu. Zajednički sastanak Ministarstva pravde, Advokatske komore i Centra za obuku u sudstvu i državnom tužilaštvu zakazan je za 5. jun 2023.godine, na kojem će se razgovarati o obukama advokata.</p>
<p>4. GRETA smatra da bi crnogorske vlasti trebalo da preduzmu dalje korake kako bi osigurale da se žrtvama trgovine ljudima pruži psihološka pomoć koja će im pomoći da prevaziđu traumu kroz koju su prošle, i da postignu održivi oporavak i socijalno uključivanje.</p>	<p>-Ministarstvo rada i socijalnog staranja:</p> <p>Zakon o socijalnoj i dječjoj zaštiti prepoznaje savjetodavno-terapijske i socijalno-edukativne usluge koje obuhvataju: savjetovanje, terapiju, medijaciju, SOS telefon i druge usluge s ciljem prevazilaženja kriznih situacija i unapređivanja porodičnih odnosa.</p> <p>U Centrima za socijalni rad formirani su multidisciplinarni timovi koji se sastoje od stručnih radnika iz oblasti socijalne i dječje zaštite, zdravstvene zaštite, pravosuđa, policijske zaštite, zaštite ljudskih prava i sloboda kao i predstavnike NVO sektora. Multidisciplinarni tim utvrđuje plan i koordinira aktivnosti u procesu pomoći žrtvi, u skladu sa njenim potrebama i izborom. S tim u vezi, u centrima za socijalni rad stručni radnici pružaju psihološku, pedagošku, socijalnu i pravnu pomoć žrtvama.</p>
<p>5. GRETA pozdravlja to što dozvola za privremeni boravak iz humanitarnih razloga omogućava pristup tržištu rada i smatra da bi crnogorske vlasti trebalo dalje da jačaju</p>	<p>- Ministarstvo rada i socijalnog staranja:</p>

**Izveštaj o realizaciji Preporuka Grupe eksperata Savjeta Evrope za borbu protiv trgovine ljudima (GRETA) u okviru III kruga evaluacije implementacije Konvencije Savjeta Evrope za borbu protiv trgovine ljudima u Crnoj Gori (od 02.juna,2021.g.)
Period izvještavanja: 2021-2023.g.**

<p>efikasan pristup i/ili reintegraciju, vezano za tržište rada za žrtve trgovine ljudima i njihovo ekonomsko i socijalno uključivanje kroz pružanje stručnog osposobljavanja i zapošljavanja, podizanje svijesti kod poslodavaca i promociju mikro preduzeća, socijalnih preduzeća i javno-privatnih partnerstava, uključujući putem državnih programa zapošljavanja, sa ciljem stvaranja odgovarajućih radnih mogućnosti za žrtve trgovine ljudima.</p>	<p>Crna Gora je, kroz Zakon o posredovanju pri zapošljavanju i pravima za vrijeme nezaposlenosti članom 5 stav 5, omogućila pristup tržištu rada strancima koji su žrtve trgovine ljudima.</p> <p>- Zavod za zapošljavanje Crne Gore:</p> <p>Na evidenciji ZZZCG se trenutno nalazi jedno lice sa odobrenom dozvolom za privremeni boravak iz humanitarnih razloga. Navedenom nezaposlenom licu je shodno Zakonu o posredovanju pri zapošljavanju i pravima za vrijeme nezaposlenosti pružen stručni tretman koji se odnosi na informisanje o mogućnostima i uslovima zapošljavanja, o posredovanju pri zapošljavanju, profesionalnih orijentaciji, uključivanju u mjere aktivne politike zapošljavanja, a sve u cilju njegove zapošljivosti. Lice je više puta upućivano na rad kod poslodavaca, ali nije zasnovalo radni odnos. Lice odbija posredovanja pri zapošljavanju na sezonski poslovima. Ovo lice je korisnik materijalnog obezbjeđenja kod Centra za socijalni rad.</p>
<p>6. GRETA apeluje na crnogorske vlasti da ulože napore kako bi garantovali efikasan pristup naknadi štete za žrtve trgovine ljudima, naročito kroz:</p> <ul style="list-style-type: none"> - osiguravanje da je prikupljanje dokaza o šteti koju je žrtva pretrpjela, uključujući finansijsku dobit od eksploatacije žrtve ili gubitak koji je žrtva pretrpjela, dio krivične istrage u cilju podržavanja zahtjeva za naknadu štete na sudu; - potpuno korišćenje zakonodavstva o oduzimanju imovinske koristi stečene kriminalom kako bi se obezbjedila naknada štete žrtvama trgovine ljudima i obezbjedilo da se imovina koja se može povratiti koja je oduzeta u krivičnom postupku vrati žrtvi što je prije moguće; - uvođenje postupka kroz koji žrtve imaju pravo da dobiju odluku o naknadi štete od počinioca kao dio 	<p>- Tužilaštvo:</p> <p>Državno tužilaštvo u predmetima formiranim protiv izvršilaca krivičnog djela trgovine ljudima, tokom postupka utvrđuje sve okolnosti pod kojima je krivično djelo učinjeno i u tom smislu i finansijsku dobit od eksploatacije žrtve. Takođe, državno tužilaštvo donosi naredbe o pokretanju finansijskih istraga protiv lica za koje postoji osnovana sumnja da su izvršili krivično djelo trgovina ljudima, a u cilju oduzimanja imovinske koristi stečene kriminalnom djelatnošću.</p> <p>- Sud:</p> <p>Pred crnogorskim sudovima postoji mogućnost da lica oštećena krivičnim djelima potražuju naknadu štete, kako materijalne, tako i nematerijalne. Postupci nadoknade sprovode se prema pravilima Zakonika o krivičnom postupku i Zakona o parničnom postupku, a od 2015. godine Crna Gora je donijela poseban Zakon o naknadi štete žrtvama krivičnih djela nasilja, čija primjena je odložena, kojim se propisuje mogućnost da se žrtve obrate sa direktnim zahtjevom za naknadu štete</p>

Izveštaj o realizaciji Preporuka Grupe eksperata Savjeta Evrope za borbu protiv trgovine ljudima (GRETA) u okviru III kruga evaluacije implementacije Konvencije Savjeta Evrope za borbu protiv trgovine ljudima u Crnoj Gori (od 02.juna,2021.g.)
Period izvještavanja: 2021-2023.g.

krivičnog postupka i zahtijevaće od sudova da, gdje je to moguće, navedu zašto naknada štete nije uzeta u obzir;

- uključivanje teme nadoknade u programe obuke za advokate, tužioce i sudije i podsticanje da koriste sve mogućnosti koje zakon nudi da bi se uvažili zahtjevi za naknadu štete žrtvama trgovine ljudima;
- osiguravanje da sve žrtve trgovine ljudima, bez obzira na nacionalnost i status prebivališta, ispunjavaju uslove za državnu naknadu štete, donošenjem Zakona o naknadi štete žrtvama krivičnih djela nasilja bez daljeg odlaganja; u tom kontekstu, uspostavljanje fonda za naknadu štete žrtava koji koristi oduzetu imovinu počinitelaca trgovine ljudima za finansiranje naknade štete treba tretirati kao prioritet.

prema državi. Zakonom se uređuju uslovi, način i postupak za ostvarivanje naknade štete, a isti će se primjenjivati od dana pristupanja Crne Gore Evropskoj Uniji.

Dakle, Zakonik o krivičnom postupku¹ propisuje mogućnost podnošenja imovinskopravnog zahtjeva koji je nastao usljed izvršenja krivičnog djela, ako se time ne bi znatno odugovlačio postupak. Ukoliko sud oštećenog uputi na ostvarivanje imovinskopravnog zahtjeva u parničnom postupku, sudska zaštita ostvaruje se pred osnovnim sudom kao stvarno nadležnim sudom. Zakonom o obligacionim odnosima se uređuju pitanja naknade materijalne i nematerijalne štete. Nijedna žrtva trgovine ljudima nije ostvarila pravo na naknadu kroz krivični postupak. Vrhovni sud Crne Gore je izradio flajer o pravu na naknadu štete u krivičnom postupku, sa ciljem informisanja žrtava o mogućnostima ostvarivanja svojih prava, na koji način, kada i kome mogu podnijeti.

- Centar za obuku u sudstvu i državnom tužilaštvu:

Na obukama koje COSDT sprovodi zastupljene su teme koje se odnose na zaštitu prava žrtava. U okviru tih tema, na obukama se govori i o naknadi štete žrtvama trgovine ljudima. Pored toga, tema naknada štete zastupljena je na drugim obukama (koje se ne odnose na trgovinu ljudima), a koje se posredno mogu odnositi na naknadu štete žrtavama krivičnih djela nasilja. COSDT će, nakon usvajanja izmjena i dopuna KZ-a i ZKP-a ažurirati svoj program obuke o trgovini ljudima za sudije i državne tužioce u kojem će posebna pažnja biti posvećena zaštiti prava žrtava, čiji je važan aspekt naknada štete žrtvama trgovine ljudima.

- Ministarstvo pravde:

U Crnoj Gori prema važećem zakonodavstvu žrtve krivičnih djela mogu ostvariti pravo na naknadu štete na dva načina, i to: od okrivljenog podnošenjem predloga za ostvarivanje imovinskopravnog zahtjeva u krivičnom postupku ili podnošenjem tužbe u parničnom postupku. Nije bilo usvojenih zakonskih rješenja, ali je Ministarstvo pravde pripremlilo Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o oduzimanju imovinske koristi stečene kriminalnom djelatnošću,

¹ Članovi 234 – 242.ZKP-a

Izveštaj o realizaciji Preporuka Grupe eksperata Savjeta Evrope za borbu protiv trgovine ljudima (GRETA) u okviru III kruga evaluacije implementacije Konvencije Savjeta Evrope za borbu protiv trgovine ljudima u Crnoj Gori (od 02.juna,2021.g.)
Period izvještavanja: 2021-2023.g.

	<p>kojim se šalje snažna poruka od strane države u cilju jasno ispoljene namjere povraćaja nezakonito stečene imovinske koristi, dok istovremeno predstavljaju poboljšanje instrumenata koji će organi imati na raspolaganju u tom pravcu. Vlada Crne Gore je u decembru utvrdila Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o oduzimanju imovinske koristi stečene kriminalnom djelatnošću, nakon rasprave o njemu na nadležnom skupštinskom odboru, ad hoc Radna grupa je imala zadatak da analizira Nacrt i predloži poboljšanja.</p>
<p>7. GRETA smatra da bi crnogorske vlasti trebale preduzeti dalje korake kako bi omogućile efikasan pristup naknadi štete za žrtve trgovine ljudima tako što će dosuđivati naknadu u krivičnom postupku koju država može platiti unaprijed i država preuzima odgovornost za povraćaj iznosa od prestupnika.</p>	<p>- Tužilaštvo:</p> <p>Zakonom o naknadi štete žrtvama krivičnih djela nasilja koji će se primjenjivati danom pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji predviđeno je da se žrtvama krivičnog djela nasilja, uključujući i žrtve trgovine ljudima, naknada štete isplati iz sredstava budžeta Crne Gore, u posebnom razdjelu organa državne uprave nadležnog za poslove pravosuđa.</p> <p>- Sud:</p> <p>Vrhovni sud Crne Gore, kao najviši u sud u državi, u okviru Analize sudske prakse za predmete trgovine ljudima, dao je preporuku sudovima, da odluče o imovinsko pravnom zahtjevu u krivičnom postupku, kada za to ima dovoljno osnova.</p> <p>- Ministarstvo pravde:</p> <p>Zakonom o naknadi štete za žrtve krivičnih djela nasilja, uređeni su uslovi, način i postupak za ostvarivanje prava na naknadu štete žrtvama krivičnih djela nasilja, odnosno zakon propisuje mogućnost da se žrtve obrate sa direktnim zahtjevom za naknadu štete prema državi. Zakon je stupio na snagu 15. jula 2015. godine, a primjenjivaće se danom pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji.</p>

Izveštaj o realizaciji Preporuka Grupe eksperata Savjeta Evrope za borbu protiv trgovine ljudima (GRETA) u okviru III kruga evaluacije implementacije Konvencije Savjeta Evrope za borbu protiv trgovine ljudima u Crnoj Gori (od 02.juna,2021.g.)
Period izvještavanja: 2021-2023.g.

	<p>U cilju unapređenja gore pomenutog zakona, za potrebe Ministarstva pravde izvršena je procjena uticaja (uključujući i finansijskog uticaja) koji će imati primjena Zakona o naknadi štete žrtvama krivičnih djela nasilja. Navedana Procjena je završena je u junu 2022. godine uz podršku Horizontalnog mehanizama II kroz projekat „Unapređenje procesnih garancija u Crnoj Gori “. Navedena procjena dala je 3 ključne preporuke koje se odnose na: a) potrebu unapređenja zakonskih rješenaj sadržanih u samom zakonu; b) potrebu donošenja podzakonskih akata i c) preporuka koja se odnosi na izvor finansiranja.</p>
<p>8. GRETA apeluje na crnogoske vlasti da preduzmu mjere u cilju jačanja odgovora krivičnog pravosuđa na trgovinu ljudima, uključujući kroz:</p> <ul style="list-style-type: none"> - osiguravanje proaktivne i brze istrage krivičnih djela trgovine ljudima, bez obzira da li je podnijeta žalba na prijavljeno krivično djelo, korišćenje svih mogućih dokaza, kao što su dokazi prikupljeni posebnim tehnikama istrage, finansijski dokazi, dokumenti i digitalni dokazi, tako da se manje oslanja na svjedočenje žrtava ili svjedoka; - traženje da se razmotri angažovanje specijalizovanih finansijskih istražitelja za svaki slučaj trgovine ljudima; - jačanje napora da se istraži, goni i obezbijede osuđujuće presude u slučajevima trgovine ljudima u svrhu radne eksploatacije, uz uključenost inspektora rada i poreskih inspektora. 	<p>- Ministarstvo unutrašnjih poslova - Uprava policije:</p> <p>Formiranjem Operativnog tima za borbu protiv trgovine ljudima i saradnjom ovog tima sa specijalizovanom Grupom za suzbijanje KD krijumčarenja i trgovine ljudima i ilegalnih migracija koja je sistematizovana u okviru Odsjeka za suzbijanje teških krivičnih djela, efikasnost i proaktivnost rada na istragama je podnignuta na veći nivo. Toj konstataciji idu u prilog i statistike o realizovanim predmetima. Specijalne istražne tehnike se svakako primjenjuju u svim situacijama kada je prikupljanje dokaza “otežano” ili priroda istrage zahtijeva primjenu ovih metoda.</p> <p>- Tužilaštvo:</p> <p>U određenom broju slučajeva, kada tužilac dobije određena saznanja osnova sumnje da je izvršeno krivično djelo trgovine ljudima isti, u saradnji sa službenicima Uprave policije i drugim državnim organima, sprovodi izviđaj koji u određenom broju slučajeva rezultira procesuiranjem izvršilaca ovog krivičnog djela. Osim personalnih, tužilaštvo u cilju dokazivanja izvršenja krivičnog djela, prikuplja i materijalne dokaze kao što su izvještaji po vještačenju računara i prikupljanju drugih digitalnih dokaza, izuzimanje video nadzora za predmet značajnih lokacija i sl.</p> <p><i>Vidjeti odgovor na preporuku broj 24.</i></p>

Izveštaj o realizaciji Preporuka Grupe eksperata Savjeta Evrope za borbu protiv trgovine ljudima (GRETA) u okviru III kruga evaluacije implementacije Konvencije Savjeta Evrope za borbu protiv trgovine ljudima u Crnoj Gori (od 02.juna,2021.g.)
Period izvještavanja: 2021-2023.g.

U Specijalnom državnom tužilaštvu postoje ekonomski saradnici za sva krivična djela iz nadležnosti SDT-a, čiji je broj Pravilnikom o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta iz 2022. godine povećan za 8.

- Sud:

Podaci sudstva:

2021. godina: Predmeti trgovine ljudima imaju prioritet u radu crnogorskih sudova, a u posljednje vrijeme se bilježi i pozitivan trend porasta broja predmeta za ovo krivično djelo, kao što je i istaknuto u Izvještaju o napretku za Crnu Goru za 2021. godinu.

U **2021. godini** crnogorski sudovi su imali u radu ukupno 8 predmeta protiv 11 okrivljenih. Od toga broja, riješena su 2 predmeta, a 6 predmeta se nalazi u radu. Kada je riječ o riješenim predmetima, u dva predmeta, sudovi su donijeli dvije osuđujuće presude protiv tri okrivljena lica, u jednom predmetu, osuđenom licu se izriče kazna zatvora u trajanju od 2 godine, a u drugom – 1 godina i 2 mjeseca.

Kada su u pitanju statistički podaci za **2022. godinu**, pred nadležnim sudovima je u radu ukupno 11 predmeta protiv 21 okrivljenog lica. Ipak, nije bilo riješenih predmeta tokom ove godine.

Bilans rezultata u oblasti borbe protiv trgovine ljudima, 2023. godina - Kada su u pitanju represivne mjere, pred crnogorskim sudovima u toku je 13 (trinaest) krivičnih postupaka zbog krivičnog djela trgovine ljudima protiv 23 okrivljena lica, koji se nalaze u fazi suđenja. Ovaj podatak govori o tome da se nastavlja trend porasta broja predmeta za ovo krivično djelo, koji je u „uzlaznoj liniji“ od 2018. godine, a što je i ocijenjeno od strane relevantnih međunarodnih subjekata. Ipak, tokom 2022. i 2023. godine nije bilo presuda zbog krivičnog djela trgovine ljudima. Budući da se jedan dio ovih predmeta nalazi u završnoj fazi suđenja, može se očekivati donošenje prvostepenih presuda u narednom periodu.

Napominjemo da je izrađena nacionalna analiza i pregled pravosudne prakse za predmete trgovine ljudima u Crnoj Gori, koja je nastala kao rezultat istraživačkih aktivnosti sprovedenih pod okriljem

Izveštaj o realizaciji Preporuka Grupe eksperata Savjeta Evrope za borbu protiv trgovine ljudima (GRETA) u okviru III kruga evaluacije implementacije Konvencije Savjeta Evrope za borbu protiv trgovine ljudima u Crnoj Gori (od 02.juna,2021.g.)
Period izvještavanja: 2021-2023.g.

	<p>projekta: „Sprječavanje nekažnjivosti trgovaca ljudima i podrška žrtvama trgovine ljudima u Jugoistočnoj Evropi", koji vodi Kancelarija Ujedinjenih nacija za pitanja droge i kriminala (UNODC) sa sjedištem u Beogradu.</p> <p>Ova Analiza, kao prvi analitički dokument ove vrste, se bavi krivično pravnim odgovorom crnogorskih organa vlasti na problem trgovine ljudima i na osnovu potpunog uvida u pravosudnu praksu u pogledu istraživanja, krivičnog gonjenja i presuđenja daje odgovore na ključna istraživačka pitanja. Predmeti su analizirani od samog početka, počevši od osnova sumnje da postoji slučaj trgovine ljudima do pravnosnažnog presuđenja krivičnog predmeta, sa ciljem da se sagleda postupanje svih organa uključenih u proces borbe protiv trgovine ljudima (policije, tužilaštva i suda) i izvedu na činjenicama zasnovi zaključci: da li su blagovremeno preduzete sve potrebne mjere u cilju efikasnog otkrivanja i krivičnog gonjenja učinilaca krivičnih djela, da li je politika sankcionisanja učinilaca krivičnih djela trgovine ljudima usklađena sa međunarodnim standardima, kao i da li su preduzete sve operativne mjere u cilju zaštite žrtve.</p> <p>Analiza za predmet istraživanja ima pravnosnažne predmete za krivično djelo trgovine ljudima, koji su analizirani metodom neposrednog uvida u spise pravnosnažno okončanih predmeta trgovine ljudima, što je omogućilo konsultantima da izvrše izbliza, dubinsko i detaljno ispitivanje predmeta proučavanja, kao i pratećih uslova</p> <p>- Uprava za inspeksijske poslove:</p> <p>Kada je riječ o dijelu preporuke da se ojačaju naponi da se istraži, goni i obezbijede osuđujuće presude u slučajevima trgovine ljudima u slučajevima radne eksploatacije, uz uključenost inspektora rada i poreskih inspektora ističemo da Odsjek za inspekciju rada vrši redovne inspeksijske kontrole prilikom kojih prati da li postoje indikatori koji ukazuju na moguće slučajeve trgovine ljudima, a o čemu ima obavezu da izvijesti nadležne organe koji se bave otkrivanjem krivičnih djela- Upravu policije i nadležno tužilaštvo.</p>
9. GRETA smatra da bi crnogorske vlasti trebalo da preduzmu dalje korake u cilju:	- Tim za formalnu identifikaciju žrtava trgovine ljudima:

Izveštaj o realizaciji Preporuka Grupe eksperata Savjeta Evrope za borbu protiv trgovine ljudima (GRETA) u okviru III kruga evaluacije implementacije Konvencije Savjeta Evrope za borbu protiv trgovine ljudima u Crnoj Gori (od 02.juna,2021.g.)
Period izvještavanja: 2021-2023.g.

- unaprjeđenja procesuiranja slučajeva trgovine ljudima u svrhu dječijeg, ranog ili prinudnog braka;
- senzibilizacije tužilaca i sudija vezano za prava žrtava trgovine ljudima i podsticanje razvoja specijalizacije među tužiocima i sudijama za bavljenje slučajevima trgovine ljudima.

- **2021.g.** - sproveden je postupak formalne identifikacije u odnosu na 11 lica i za 5 lica dodijeljen je status žrtve trgovine ljudima (4 ženskog i 1 muškog pola). Sva lica kojima je dodijeljen status žrtve trgovine ljudima bila su maloljetna, od tog broja 2 lica ženskog pola su identifikovana kao žrtve trgovine ljudima u svrhu sklapanja nedozvoljenog braka, 1 lice ženskog pola žrtva trgovine ljudima u svrhu seksualne eksploatacije, 2 lica (jedno muškog, jedno ženskog pola) žrtve trgovine ljudima u svrhu prosjačenja.

- **2022.g.** - sproveden je postupak formalne identifikacije i dodijeljen status žrtve trgovine ljudima za ukupno 16 lica (13 ženskog, 3 muškog pola). Od ukupnog broja identifikovanih lica ženskog pola 9 je bilo maloljetnih (7 žrtava sklapanja nedozvoljenog braka i 2 žrtve prisilnog prosjačenja), dok su 4 lica punoljetna (3 žrtve seksualne eksploatacije i 1 žrtva sklapanja nedozvoljenog braka i prisilnog prosjačenja). Sva identifikovana lica muškog pola bila su maloljetna (1 žrtva sklapanja nedozvoljenog braka i 2 lica žrtve prisilnog prosjačenja).

U **2023.** godini zaključno sa 1.05.2023. Tim za formalnu identifikaciju dodijelio je status žrtve za ukupno 4 lica, od kojeg broja su 3 maloljetna lica (1 muškog pola - žrtva prinudnog prosjačenja i dva ženskog pola – jedno žrtva seksualne eksploatacije, drugo žrtva sklapanja nedozvoljenog braka i prisilnog prosjačenja), i jedno punoljetno lice ženskog pola – žrtva seksualne eksploatacije.

- Tužilaštvo:

Državno tužilaštvo preduzima radnje u cilju senzibilizacije tužilaca vezano za prava žrtava trgovine ljudima, a što se ogleda u činjenici da su sva tužilaštva stvarno nadležna za gonjenje ovog krivičnog djela, godišnjim programom rada odredila tužioce specijalizovane za gonjenje učinilaca krivičnog djela trgovine ljudima. Takođe, tužilaštvo kontinuirano u saradnji sa službenicima policije i drugim državnim organima preduzima mjere i radnje u cilju identifikacije lica oštećenih ovim krivičnim djelom vršenim radi sklapanja nedozvoljenog braka, a koje radnje su rezultirale procesuiranjem određenog broja izvršilaca krivičnog djela trgovine ljudima gdje se kao oblik eksploatacije navodi sklapanje nedozvoljenog braka.

Izveštaj o realizaciji Preporuka Grupe eksperata Savjeta Evrope za borbu protiv trgovine ljudima (GRETA) u okviru III kruga evaluacije implementacije Konvencije Savjeta Evrope za borbu protiv trgovine ljudima u Crnoj Gori (od 02.juna,2021.g.)
Period izvještavanja: 2021-2023.g.

	<p>- Sud:</p> <p>Pred crnogorskim sudovima pravnosnažno je okončan jedan predmet trgovine ljudima u cilju sklapanja nedozvoljenog braka. Dana 28.12.2020. godine Viši sud u Podgorici je donio presudu K.br. 82/20 kojom je okrivljenog B.A osudio na kaznu zatvora u trajanju od dvije (2) godine.</p> <p>- Centar za obuku u sudstvu i državnom tužilaštvu (COSDT):</p> <p>COSDT će ažurirati svoj program obuke o trgovini ljudima za sudije i državne tužioce u kojem će se posebna pažnja posvetiti dječijim, ranim i prinudnim brakovima kao krivičnim djelima trgovine ljudima.</p>
<p>10. GRETA pozdravlja usvajanje smjernica o nekažnjavanju žrtava trgovine ljudima i smatra da bi crnogorske vlasti trebalo da preduzmu mjere kako bi osigurale efikasno poštovanje ovih smjernica, obraćajući posebnu pažnju na djecu koja su potencijalne žrtve trgovine ljudima, uključujući pružanje obuke na njihovoj osnovi policijskim službenicima, tužiocima, sudijama, advokatima i drugim relevantnim profesionalcima.</p>	<p>- Tužilaštvo:</p> <p>Državno tužilaštvo postupa u skladu sa zakonom, uvažavajući smjernice o nekažnjavanju žrtava trgovine ljudima za policijske službenike, državne tužioce i sudije, te u tom smislu učestvuje u svim obukama organizovanim na ovu temu.</p> <p>Na nivou Uprave policije se shodno nadležnostima poštuju smjernice o nekažnjavanju žrtava trgovine ljudima. Obzirom na koncept tužilačke istrage postupajući tužilast vrši eventualnu kvalifikaciju krivičnog djela.</p> <p>- Ministarstvo pravde:</p> <p>Ministarsvo pravde pripremlilo Predlog zakona o izmjenama i dopunama Krivičnog zakonika Crne Gore, kao i Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakonika o krivičnom postupku. Predlozi zakona upućeni su Evropskoj komisiji za mišljenje i komentere.</p> <p>U odnosu na krivično djelo iz član 444 osim terminološkog usklađivanja pojma djeteta, dodaje se otmica kao jedan od načina izvršenja krivičnog djela, dodat je još jedan teži oblik ovog krivičnog</p>

Izveštaj o realizaciji Preporuka Grupe eksperata Savjeta Evrope za borbu protiv trgovine ljudima (GRETA) u okviru III kruga evaluacije implementacije Konvencije Savjeta Evrope za borbu protiv trgovine ljudima u Crnoj Gori (od 02.juna,2021.g.)
Period izvještavanja: 2021-2023.g.

	<p>djela, a koji će postojati ako je usljed djela iz stava 3 ovog člana nastupila teška tjelesna povreda djeteta, a propisana je kazna zatvora od najmanje pet godina.</p> <p>Takođe, izvršeno je usklađivanje sa sa Direktivom 2011/36/EU, stavom 11 uvodi se odredba o nekažnjavanju žrtve za kriminalne djelatnosti na čije izvršenje bila prinuđena. Stav 11 glasi: “Neće se kazniti žrtva krivičnog djela iz stava 1 ovog člana za kriminalne djelatnosti na čije izvršenje je bila prinuđena, kao na neposrednu posljedicu toga što je bila direktna žrtva bilo kojeg djela iz stava 1 ovog člana “. Predlogom zakona, uvodi se novo krivično djelo Prodaja djece. Potreba uvođenja ovog krivičnog djela postoji jer je Komitet UN za prava djeteta u svojim Zaključnim zapažanjima o kombinovanom drugom i trećem periodičnom izvještaju Crne Gore, naveo da urgira da država potpisnica naročito: obezbijedi u domaćem zakonodavstvu eksplicitnu definiciju krivičnog djela prodaje djece i osigura da ona bude inkorporirana u relevantno zakonodavstvo u skladu sa članovima 2 i 3 Fakultativnog protokola uz Konvenciju o pravima djeteta o prodaji djece, dječijoj prostituciji i pornografiji iz 2000. godine. Uvedena je posebna zaštita u krivičnom postupku za, između ostalog, žrtve krivičnog djela Trgovine ljudima, ali i zabrana zaključenja Sporazuma o priznanju krivice za ova krivična djela.</p>
<p>11. GRETA smatra da bi crnogorske vlasti trebalo u potpunosti da iskoriste sve raspoložive mjere za zaštitu žrtava i svjedoka trgovine ljudima i spriječe zastrašivanja tokom istrage, kao i tokom i nakon sudskog postupka.</p>	<p>- Ministarstvo unutrašnjih poslova - Uprava policije:</p> <p>U izvještajnom periodu nijesu korišćeni policijski kapaciteti zaštite svjedoka kada je u pitanju trgovina ljudima i istrage vezane za ovu oblast. U većem broju slučajeva žrtve su smještene u specijalizovana skloništa koja se nalaze na tajnim lokacijama. Uprava policije na svaki zahtjev pruža asistenciju kada je to neophodno u dijelu zaštite žrtve u skloništu i van skloništa. Takodje se rade i bezbjednosne procjene kada za to postoje opravdani razlozi.</p> <p>- Tužilaštvo:</p>

Izveštaj o realizaciji Preporuka Grupe eksperata Savjeta Evrope za borbu protiv trgovine ljudima (GRETA) u okviru III kruga evaluacije implementacije Konvencije Savjeta Evrope za borbu protiv trgovine ljudima u Crnoj Gori (od 02.juna,2021.g.)
Period izvještavanja: 2021-2023.g.

Državno tužilaštvo u izvještajnom periodu nije imalo zahtjeva, odnosno procjena da bi određenom licu oštećenom krivičnim djelom trgovina ljudima trebalo predložiti dobijanje statusa zaštićenog svjedoka, a u slučaju postojanja takvih okolnosti isto je spremno postupiti u skladu sa zakonom.

- Sud:

Mjere za zaštitu žrtava tokom sudskih postupaka:

Kada je u pitanju učešće maloljetnih lica- oštećenih u krivičnom postupku, u pojedinim predmetima, uočava se dobra praksa suda, posebno u dijelu izuzimanja oštećenog djeteta od neposrednog svjedočenja u cilju izbjegavanja sekundarne viktimizacije, pa je tokom postupka sud donio odluku da se žrtva ne saslušava neposredno na glavnom pretresu, već je tokom postupka korišćen njen iskaz koji je dala pred državnim tužilaštvom.

U slučajevima u kojima maloljetna lica učestvuju u krivičnom postupku, od presudnog značaja je postupanje Stručne službe prema oštećenom-djetetu i ostalim maloljetnim učesnicima postupka, a što se sveukupno ogleda u poštovanju nacionalnih i međunarodnih standarda, koji nalažu najviši stepen pažnje vlasti u postupanju sa djecom u krivičnom postupku.

Na osnovu podataka iz sudske prakse može se vidjeti da nijedna žrtva trgovine ljudima nije imala status zaštićenog svjedoka, što predstavlja rijetkost i za druge vrste krivičnih djela.

U predmetima u kojima su maloljetna lica u svojstvu oštećenih dali svoj iskaz na glavnom pretresu, prethodno je Stručna služba Vrhovnog državnog tužilaštva, dala nalaz i mišljenje, u cilju procjene i pripreme maloljetnih oštećenih za eventualno davanje svjedočkog iskaza, i na osnovu kojeg je utvrđeno da oni razumiju svrhu krivičnog postupka koji se vodi protiv osumnjičenog lica i svoje učešće u postupku i spremni su da daju svoj iskaz pred državnim tužiteljkom za maloljetnike. Ovakvo postupanje predstavlja dobru praksu.

Uočava se dobra praksa, kada u jednom od analiziranih predmeta nadležni državni tužilac odlučujući o zaštiti žrtava trgovine ljudima, primjenjujući odredbu iz člana 9 Ustava Crne Gore i člana 6 stav 2 tačka b Protokola za prevenciju, suzbijanje i kažnjavanje trgovine ljudskim bićima, naročito ženama i djecom, oštećenim-maloljetnim žrtvama postavlja punomoćnika-advokata, radi pružanja pomoći koja će im omogućiti da njihova stanovišta i interesi budu izneseni u odgovarajućim fazama krivičnog postupka protiv učinilaca krivičnog djela, na način koji neće uticati na pravo na odbranu okrivljenog u postupku.

**Izveštaj o realizaciji Preporuka Grupe eksperata Savjeta Evrope za borbu protiv trgovine ljudima (GRETA) u okviru III kruga evaluacije implementacije Konvencije Savjeta Evrope za borbu protiv trgovine ljudima u Crnoj Gori (od 02.juna,2021.g.)
Period izvještavanja: 2021-2023.g.**

Vrhovni sud Crne Gore, je u saradnji sa Programskom kancelarijom Savjeta Evrope i NVO Centar za ženska prava, u junu 2022. godine organizovao Radionicu, u cilju obuke i podrške Službama za podršku oštećenima i svjedocima pri sudovima u Crnoj Gori kako bi obezbjeđivale kvalitetnu podršku žrtvama porodičnog nasilja, trgovine ljudima i krivičnih djela protiv polnih sloboda. Na ovom seminaru, osobe zadužene za podršku oštećenima i svjedocima iz crnogorskih sudova imali su priliku da prošire znanje i praktično vježbaju vještine koje su neophodne za rad sa žrtvama i svjedocima porodičnog nasilja, trgovine ljudima i krivičnih djela protiv polnih sloboda, da razmijene iskustva sa kolegama kao i da se upoznaju sa organizacijama koje žrtvama ovih oblika kriminaliteta pružaju dugoročnu podršku. Na seminaru su takođe imali priliku da se upoznaju sa vještinama koje su potrebne kako bi spriječili sagorijevanje (burn out) u obavljanju ove kompleksne dužnosti.

Vlada Crne Gore je pripremila Nacrt Izmjena i dopuna Zakonika o krivičnom postupku, kojim se po prvi put Službe za podršku svjedoka prepoznaju kroz zakonski tekst i pozicioniraju u sudovima.

Nadalje, Memorandumom o saradnji koji je potpisan u decembru 2022. godine između Vrhovnog suda Crne Gore i Instituta za pravne studije (IPLS) je dogovorena saradnja na Projektu „Unaprijeđenje sistema zaštite žrtava u pravosudnom sistemu Crne Gore“. Projekat je podržan kroz program „Pristup pravdi i ljudskim pravima u Crnoj Gori – Projekat monitoringa suđenja 2021 – 2023.“, koji sprovode Centar za monitoring i istraživanje (CeMI) i Akcija za ljudska prava (HRA), finansira ga Evropska unija, a kofinansira Ministarstvo javne uprave.

Između ostalog, u okviru ovog projekta će se sprovesti i monitoring rada službi za podršku žrtvama u svim sudovima u Crnoj Gori i dati preporuke za unaprijeđenje efikasnosti njihovog funkcionisanja.

Vrhovni sud Crne Gore, je u saradnji sa Programskom kancelarijom Savjeta Evrope i NVO Centar za ženska prava, u junu 2022. godine organizovao Radionicu, u cilju obuke i podrške Službama za podršku oštećenima i svjedocima pri sudovima u Crnoj Gori kako bi obezbjeđivale kvalitetnu podršku žrtvama porodičnog nasilja, trgovine ljudima i krivičnih djela protiv polnih sloboda.

**Izveštaj o realizaciji Preporuka Grupe eksperata Savjeta Evrope za borbu protiv trgovine ljudima (GRETA) u okviru III kruga evaluacije implementacije Konvencije Savjeta Evrope za borbu protiv trgovine ljudima u Crnoj Gori (od 02.juna,2021.g.)
Period izvještavanja: 2021-2023.g.**

	<p>Na ovom seminaru, osobe zadužene za podršku oštećenima i svjedocima iz crnogorskih sudova imali su priliku da prošire znanje i praktično vježbaju vještine koje su neophodne za rad sa žrtvama i svjedocima porodičnog nasilja, trgovine ljudima i krivičnih djela protiv polnih sloboda, da razmijene iskustva sa kolegama kao i da se upoznaju sa organizacijama koje žrtvama ovih oblika kriminaliteta pružaju dugoročnu podršku. Na seminaru su takođe imali priliku da se upoznaju sa vještinama koje su potrebne kako bi spriječili sagorijevanje (burn out) u obavljanju ove kompleksne dužnosti.</p>
<p>12. GRETA pozdravlja postojanje policijskih istražitelja i tužilaca specijalizovanih za trgovinu ljudima i smatra da bi crnogorske vlasti trebale promovisati specijalizaciju i obuku sudija za bavljenje slučajevima trgovine ljudima. Dalja obuka o trgovini ljudima treba da bude integrisana u redovne programe obuke relevantnih profesionalnih grupa, uključujući službenike za sprovođenje zakona, tužioce, sudije, forenzičke eksperte, inspektore rada, socijalne radnike, osoblje za zaštitu djece, zdravstveno osoblje i diplomatsko i konzularno osoblje.</p>	<p>- Ministarstvo unutrašnjih poslova - Odjeljenje za borbu protiv trgovine ljudima:</p> <p>Ministarstvo unutrašnjih poslova/Odjeljenje za borbu protiv trgovine ljudima je u skladu sa obavezama koje proističu iz strateških dokumenata tokom izvještajnog perioda u koordinaciji i saradnji sa institucijama akreditovanim za obuku državnih službenika i namještenika, kao i u saradnji sa organizacijama civilnog društva i međunarodnim organizacijama sprovelo aktivnosti koje su imale za cilj jačanje kapaciteta nadležnih organa vezano za borbu protiv trgovine ljudima. U saradnji sa Upravom za ljudske resurse organizovani su programi obukacije na sljedeće teme:</p> <ul style="list-style-type: none"> - “Jačanje vještina rane identifikacije i upućivanja potencijalnih slučajeva trgovine ljudima u Crnoj Gori” (4) (4. i 12. novembar, 3. i 16. decembar 2021.); - “Uloga zdravstvenih radnika u borbi protiv trgovine ljudima” (5) (5. i 26. novembar, 17. decembar 2021., 22. novembar i 1. decembar 2022.g); - “Jačanje nivoa svijesti o fenomenu trgovine ljudima na lokalnom nivou” (3) (19. novembar, 9. i 24. decembar 2021.); - „Borba protiv trgovine ljudima “(3) (24. novembar, 23. decembar 2021., 22. decembar 2022.); - „Uloga i mogućnost djelovanja Ministarstva vanjskih poslova i diplomatsko konzularnih predstavništva u borbi protiv trgovine ljudima “(2) (10. decembar 2022., 03. maj 2023.). <p>Ove programe obuke ukupno je pohađalo 136 službenika među kojima su bili predstavnici MUP/Uprave policije, Ministarstva rada i socijalnog staranja- centara za socijalni rad, Uprave za inspeksijske poslove, zdravstvene radnike, diplomatsko i konzularno osoblje, kao i predstavnici lokalnih samouprava.</p>

**Izveštaj o realizaciji Preporuka Grupe eksperata Savjeta Evrope za borbu protiv trgovine ljudima (GRETA) u okviru III kruga evaluacije implementacije Konvencije Savjeta Evrope za borbu protiv trgovine ljudima u Crnoj Gori (od 02.juna,2021.g.)
Period izvještavanja: 2021-2023.g.**

Odjeljenje za borbu protiv trgovine ljudima MUP-a, uz podršku Misije OEBS-a u Crnoj Gori, a u skladu sa obavezama iz Akcionih planova za realizaciju Strategije za borbu protiv trgovine ljudima organizovalo je 4 jednodnevne obuke na temu borbe protiv trgovine ljudima za rukovodioce Centara i Odjeljenja bezbjednosti, odnosno za službenike Uprave policije, Odsjeka za javni red i mir iz sjevernog, centralnog i južnog regiona Crne Gore u periodu 5-8. oktobar 2021. godine, na temu borbe protiv trgovine ljudima, i njenih pojava oblika. Obukama je prisustvovalo ukupno 18 rukovodilaca i 50 službenika. Takođe, Odjeljenje za borbu protiv trgovine ljudima MUP-a je uz podršku Misije OEBS-a u Crnoj Gori organizovalo set obuka u periodu 26-30. septembar 2022.g.; 24-25. april 2023.g. na temu „Primjena smjernica za obavljanje razgovora sa osobama za koje postoji sumnja da su žrtve trgovine ljudima sa ponuđenim setom pitanja“, namijenjenih prvenstveno policijskim službenicima i socijalnim radnicima, kojima je prisustvovalo ukupno 69 polaznika.

Odjeljenje za borbu protiv trgovine ljudima uz podršku Međunarodne organizacije za migracije IOM je u periodu 17- 18. maj; 24-25. oktobar; 9-10. novembar; 24-25. oktobar; 09-10. novembar 2022. godine, kao i 17-18. januar; 21-22. februar; 12-13. april 2023. godine, organizovalo obuke na temu „Identifikacija i upućivanje žrtava trgovine ljudima- primjena Nacionalnog plana za formalnu identifikaciju žrtava trgovine ljudima“, za predstavnike Ministarstva unutrašnjih poslova/Uprave policije, Ministarstva rada i socijalnog staranja/Centara za socijalni rad, Javnih ustanova za pružanje smještaja u skloništu/prihvatištu, NVO, ukupno njih 93. Cilj pomenutih obuka je da se doprinese jačanju nacionalnih kapaciteta ka održivoj reintegraciji, integraciji i zaštiti ranjivih grupa u Crnoj Gori.

Odjeljenje za borbu protiv trgovine ljudima je uz finansijsku podršku IOM-a 28 i 29. novembra 2021. godine u Budvi organizovalo dvodnevnu obuku stručnih radnika na temu "Borba protiv trgovine ljudima - identifikacija i upućivanje žrtava. Obuku je pohađalo 15 stručnih radnika koji se direktno ili indirektno bave problematikom trgovine ljudima sa teritorije cijele Crne Gore. Program obuke je akreditovan od strane Zavoda za socijalnu i dječju zaštitu.

U organizaciji ICMPD-a, a u saradnji sa Odjeljenjem za borbu protiv trgovine ljudima MUP-a, 23-24. novembra u Budvi je organizovana „Radionica za izgradnju kapaciteta u borbi protiv

Izveštaj o realizaciji Preporuka Grupe eksperata Savjeta Evrope za borbu protiv trgovine ljudima (GRETA) u okviru III kruga evaluacije implementacije Konvencije Savjeta Evrope za borbu protiv trgovine ljudima u Crnoj Gori (od 02.juna,2021.g.)
Period izvještavanja: 2021-2023.g.

krijumčarenja i trgovine ljudima u Crnoj Gori“, sa ciljem jačanja stručnih kapaciteta subjekata nadležnih za pitanja identifikacije i pružanja pomoći i zaštite žrtvama trgovine ljudima među migrantima kojoj su prisustvovali predstavnici nadležnih organa uključenih u borbu protiv trgovine ljudima- Uprava policije, Centri za socijalni rad,Ministarstvo finansija i socijalnog staranja, Više državno tužilaštvo, MUP/Odjeljenje za borbu protiv trgovine ljudima, MUP/Direktorat za upravne poslove, državljanstvo i strance, Tim za formalnu identifikaciju, ukupno 16 učesnika.

Odjeljenje za borbu protiv trgovine ljudima i Ministarstvo zdravlja su 10. oktobra 2022. godine i 17. i 18. maja 2023. uz podršku Njemačke organizacije za međunarodnu saradnju GIZ organizovali obuke na temu „Prezentaciju zdravstvenih indikatora i regionalnih standardnih operativnih procedura za identifikaciju žrtava i potencijalnih žrtava trgovine ljudima “. Navedenim obukama prisustvovalo je 35 zdravstvenih radnika sa više nivoa zdravstvene zaštite iz više crnogorskih opština.

Tužilaštvo:

Državno tužilaštvo učestvuje u svim obukama, organizovanim od strane za to nadležnog organa – CO SDT, a u vezi slučajeva trgovine ljudima i unapređenja znanja i vještina u postupanju u ovim predmetima.

- Centar za obuku u sudstvu i državnom tužilaštvu:

Centar za obuku u sudstvu i državnom tužilaštvu u 2022. godini sproveo je sljedeće obuke:
- Obuka u sudstvu i državnom tužilaštvu u 2022. godini a u okviru realizacije teorijskog dijela Programa inicijalne obuke za kandidate za državne tužioce, održana su dva dana onlajn obuke u okviru modula XI iz krivičnog prava čije teme su: Trgovina ljudima, Krijumčarenje; Posredovanje u vršenju prostitucije. Predavač na modulu je bila gđa Seka Žižić ,sutkinja Apelacionog suda Crne Gore, a istom je prisustvovalo šest kandidata /tkinja za državne tužioce.

Izveštaj o realizaciji Preporuka Grupe eksperata Savjeta Evrope za borbu protiv trgovine ljudima (GRETA) u okviru III kruga evaluacije implementacije Konvencije Savjeta Evrope za borbu protiv trgovine ljudima u Crnoj Gori (od 02.juna,2021.g.)
Period izvještavanja: 2021-2023.g.

- Centar za obuku u sudstvu i državnom tužilaštvu, u saradnji I uz finansijsku podršku Ambasade SAD u Podgorici, odnosno INL (Biro Stejt Dipartmenta za borbu protiv međunarodne trgovine drogama i sprovođenje zakona) programa stalnog pravnog savjetnika, organizovao/realizovao trodnevnu obuku na temu "Borba protiv trgovine ljudima". Seminaru je prisustvovalo 19 učesnika (5 sudija, 5 državnihtužilaca, 2 savjetnice, i 1 pripravnica iz suda, 3 savjetnika i 3 pripravnika iz državnih tužilaštava).

- 28-30. jun 2022. godine - Budva, Kancelarija Ujedinjenih nacija za pitanja droge i kriminala (UNODC) u saradnji sa Centrom za obuku u sudstvu i državnom tužilaštvu organizovali prvu od dvije planirane trodnevne nacionalne multidisciplinarne obuke korišćenjem metodologije simulacije sudjenja zbog krivičnog djela trgovine ljudima. Obuka se sprovodi u okviru UNODC projekta „Sprječavanje nekažnjivosti trgovaca ljudima i podrška žrtvama trgovine ljudima u jugoistočnoj Evropi“. Cilj simulacije suđenja je jačanje i unaprjeđivanje krivičnog gonjenja trgovine ljudima i sprovođenja uspješnih istraga koje rezultiraju pravnosnažnim osuđujućim presudama, odnosno jačanje kapaciteta istražnih organa i sudova u Crnoj Gori i unaprjeđenje položaja i prava žrtava u krivičnom postupku. Učesnici su imali priliku da u realnom vremenu iskuse izazove i mogućnosti u identifikovanju i istrazi slučajeva trgovine ljudima po metodologiji učenja kroz rad. U uvodnom dijelu učesnicima su se obratili predstavnici Ministarstva unutrašnjih poslova Crne Gore, Centra za obuku u sudstvu i državnom tužilaštvu, Ambasada SAD u Podgorici i UNODC-a. Predvači na obuci su bili nacionalni praktičari iz reda pravosuđa: gđa Vesna Jovičević, ranija državna tužiteljka i rukovodilac Operativnog tima za borbu protiv trgovine ljudima, gđa Milenka-Seka Žižić, sutkinja Vrhovnog suda Crne Gore, gđa Tanja Čolan Deretić, državna tužiteljka Višeg državnog tužilaštva u Podgorici i rukovodilac Operativnog tima za borbu protiv trgovine ljudima i gđa Ana Vuković, sutkinja Apelacionog suda Crne Gore. Poseban osvrt u okviru obuke je bio stavljen na sledeće tematske cjeline: *Izazovi u pravnoj kvalifikaciji i identifikaciji žrtava trgovine ljudima; Položaj žrtve u krivičnim postupcima zbog krivičnog djela trgovine ljudima – izazovi u zaštiti i podršci žrtvama trgovine ljudima; Kaznena politika*. Obuci je prisustvovalo 15 učesnika, (7 sudija, 7 državnih tužilaca i 1 savjetnica iz Vrhovnog suda Crne Gore).

Izveštaj o realizaciji Preporuka Grupe eksperata Savjeta Evrope za borbu protiv trgovine ljudima (GRETA) u okviru III kruga evaluacije implementacije Konvencije Savjeta Evrope za borbu protiv trgovine ljudima u Crnoj Gori (od 02.juna,2021.g.)
Period izvještavanja: 2021-2023.g.

- 23-25. novembra 2022. godine – Budva, Kancelarija Ujedinjenih nacija za pitanja droge i kriminala (UNODC) u saradnji sa Centrom za obuku u sudstvu i državnom tužilaštvu organizovali su drugu po redu trodnevnu nacionalnu multidisciplinarnu obuku korišćenjem metodologije simulacije suđenja zbog krivičnog djela trgovine ljudima. Obuka se sprovedla u okviru UNODC projekta „Sprječavanje nekažnjivosti trgovaca ljudima i podrška žrtvama trgovine ljudima u jugoistočnoj Evropi “. Cilj simulacije suđenja je jačanje i unaprjeđivanje krivičnog gonjenja trgovine ljudima i sprovođenja uspješnih istraga koje rezultiraju pravnosnažnim osuđujućim presudama, odnosno jačanje kapaciteta istražnih organa i sudova u Crnoj Gori i unaprjeđenje položaja i prava žrtava u krivičnom postupku. Učesnici su imali priliku da u realnom vremenu iskuse izazove i mogućnosti u identifikovanju i istrazi slučajeva trgovine ljudima po metodologiji učenja kroz rad. U uvodnom dijelu učesnicima su se obratili predstavnici Ministarstva unutrašnjih poslova Crne Gore, Centra za obuku u sudstvu i državnom tužilaštvu, Ambasade SAD u Podgorici i UNODC-a. Predavači na obuci su bili nacionalni praktičari iz reda pravosuđa: gđa Vesna Jovićević, ranija državna tužiteljka i rukovodilac Operativnog tima za borbu protiv trgovine ljudima, gđa Milenka-Seka Žižić, sutkinja Vrhovnog suda Crne Gore, gđa Tanja Čolan Deretić, državna tužiteljka Višeg državnog tužilaštva u Podgorici i rukovodilac Operativnog tima za borbu protiv trgovine ljudima i gđa Ana Vuković, sutkinja Apelacionog suda Crne Gore. Poseban osvrt u okviru obuke je bio stavljen na sledeće tematske cjeline: *Izazovi u pravnoj kvalifikaciji i identifikaciji žrtava trgovine ljudima; Položaj žrtve u krivičnim postupcima zbog krivičnog djela trgovine ljudima – izazovi u zaštiti i podršci žrtvama trgovine ljudima; Kaznena politika.* Obuci je prisustvovalo 16 učesnika (8 sudija i 8 državnih tužilaca). Ispred Centra za obuku u sudstvu i državnom tužilaštvu obuci je prisustvovala gđa Ljiljana Lakić, predsjednica Upravnog odbora Centra.

- 6-8. decembar 2022. godine, Kotor, Donji Stoliv - Centar za obuku u sudstvu i državnom tužilaštvu u saradnji sa Ambasadom SAD u Podgorici tj. Biroom Stejt Departmenta za borbu protiv međunarodne trgovine drogom i sprovođenje zakona (INL Program) organizovao je trodnevnu obuku na temu: „Borba protiv trgovine ljudima“, u okviru Programa za kontinuiranu obuku sudija i državnih tužilaca za 2022. godinu. U uvodnom dijelu učesnike je pozdravila Maša Adžić, načelnica Odjeljenja za kontinuiranu obuku Sekretarijata Centra i James Arguin, viši pravni savjetnik INL Pravnog programa, Ambasada SAD. Predavači su bili: Milenka Seka Žižić, sutkinja

**Izveštaj o realizaciji Preporuka Grupe eksperata Savjeta Evrope za borbu protiv trgovine ljudima (GRETA) u okviru III kruga evaluacije implementacije Konvencije Savjeta Evrope za borbu protiv trgovine ljudima u Crnoj Gori (od 02.juna,2021.g.)
Period izvještavanja: 2021-2023.g.**

	<p>Vrhovnog suda Crne Gore, Željka Jovović, predsjednica Osnovnog suda u Podgorici, Mira Samardžić, donedavno specijalna tužiteljka, Sanja Jovičević, specijalna tužiteljka i Vukas Radonjić državni tužilac upućen na rad u Specijalno državno tužilaštvo. Teme koje su bile zastupljene na obuci su sledeće: <i>Pregled stanja i pravnog okvira u oblasti trgovine ljudima – Crna Gora; Polazno stanje u oblasti trgovine ljudima sa aspekta položaja žrtve; Studija slučaja trgovine ljudima – Crna Gora; Uloga žrtava i svjedoka -Razgovori sa žrtvama - Istraga i priprema za suđenje sa primjerima iz prakse; Istražne tehnike u trgovini ljudima–studija slučaja; Korišćenje informaciono komunikacionih tehnologija kao istražnih tehnika u predmetima trgovini ljudima; Studija slučaja: Priprema za suđenje; Vježba u grupama – trgovina ljudima ili posredovanje u vršenju prostitucije (scenario slučaja); Međunarodna saradnja, najbolje prakse, izazovi i rješenja. Obuci je prisustvovalo 17 učesnika (10 sudija, 6 državnih tužilaca i načelnica Kancelarije za borbu protiv trgovine ljudima).</i></p> <p>- Ministarstvo rada i socijalnog staranja:</p> <p>Crna Gora se zalaže da svi čionici koji dolaze u kontakt sa žrtvom budu na adekvatan način informisani i obučeni o identifikaciji žrtava trgovine ljudima kao i načinima prevencije i sprječavanju prosjačenja djece pa shodno tome Zavod za socijalnu i dječju zaštitu je akreditovao niz obuka i to:</p> <p>„Osnovna obuka stručnih radnika u centrima za socijalni rad za prevenciju, otkrivanje i zaštitu žrtava trgovine djecom“, Crnogorski ženski lobi</p> <p>„Borba protiv trgovine ljudima – identifikacija i upućivanje žrtava trgovine ljudima“, Ministarstvo unutrašnjih poslova – Odjeljenje za borbu protiv trgovine ljudima</p> <p>„Program osnovne obuke stručnih radnika/ca, stručnih saradnika/ica i članova/ica multidisciplinarnih timova za prevenciju i suzbijanje dječjih ugovorenih brakova“, NVO Centar za romske inicijative iz Nikšića</p>
<p>13. GRETA smatra da bi pozitivne rezultate dobijene od Operativnog tima trebalo ojačati osiguravanjem da se rad tima adekvatno i održivo finansira i formalizuje.</p>	<p>- Tužilaštvo:</p>

Izveštaj o realizaciji Preporuka Grupe eksperata Savjeta Evrope za borbu protiv trgovine ljudima (GRETA) u okviru III kruga evaluacije implementacije Konvencije Savjeta Evrope za borbu protiv trgovine ljudima u Crnoj Gori (od 02.juna,2021.g.)
Period izvještavanja: 2021-2023.g.

	<p>Operativni tim za borbu protiv trgovine ljudima u izvještajnom periodu radi na isti način kao i u prethodnom periodu.</p>
<p>14. GRETA pozdravlja učešće crnogorskih vlasti u međunarodnoj saradnji i poziva ih da nastave sa svojim naporima u tom pogledu. Pozitivna upotreba i benefiti korišćenja Eurojusta trebaju se uključiti u obuku policijskih službenika, tužilaca i sudija.</p>	<p>- Ministarstvo unutrašnjih poslova - Uprava policije:</p> <p>Kao jedan od modela međunarode saradnje je realizacija projekta Europolu EMPACT - a i praćenje aktivnosti koje sadrži OAP, na temu borba protiv trgovine ljudima. Takođe je značajno pomenuti potpisane sporazumi o međusobnoj saradnji sa više zemalja regiona (Albanija, Makedonija, Kosovo, Slovenija).</p> <p>- Tužilaštvo:</p> <p>U novembru 2022. godine, Državno tužilaštvo Crne Gore bilo je domaćin 22 TAIEX međunarodnog Forumu državnih tužilaca na temu borba protiv prekograničnog organizovanog kriminala. Na ovom Forumu učestvovali su predstavnici Evropskih agencija/tijela i mreža među kojima i Eurojust-a. Na ovom Forumu, kojem su prisustvovali i crnogorski tužioci, predstavljeni su mehanizmi saradnje posredstvom Eurojust-a, a koji doprinose efikasnosti u postupanju u predmetima međunarodne pravne pomoći u krivičnim stvarima.</p> <p>U složenim predmetima sa međunarodnim elementom, u kojima je potrebna blagovremena i neposredna saradnja, državni tužioci posredstvom državnog tužioca za vezu Crne Gore sa Eurojust-om, iniciraju saradnju sa državnim tužiocima različitih država.</p> <p>U okviru Centra za obuku u sudstvu i državnom tužilaštvu, koji je nadležan da sprovodi obuke sudija i državnih tužilaca, Programom za kontinuiranu obuku sudija i državnih tužilaca za 2023. godinu, kao posebna tema za obuku predviđena je” Saradnja i pružanje međunarodne pravne pomoći u krivičnim stvarima.”</p>
<p>15. GRETA pozdravlja sprovođenje gore pomenutih projekata i inicijativa i smatra da bi crnogorske vlasti trebale</p>	<p>- Ministarstvo unutrašnjih poslova - Uprava policije:</p>

**Izveštaj o realizaciji Preporuka Grupe eksperata Savjeta Evrope za borbu protiv trgovine ljudima (GRETA) u okviru III kruga evaluacije implementacije Konvencije Savjeta Evrope za borbu protiv trgovine ljudima u Crnoj Gori (od 02.juna,2021.g.)
Period izvještavanja: 2021-2023.g.**

<p>preduzeti korake da osiguraju postupke prilagođene djeci tokom istrage, krivičnog gonjenja i donošenja presuda u slučajevima trgovine ljudima, u skladu sa Smjernicama Komiteta ministara Savjeta Evrope o pravdi prilagođenoj djeci, koji bi trebalo da sadrže mjere koje će obezbijediti postojanje dovoljnog broja soba za saslušanje prilagođene djeci u cijeloj zemlji.</p>	<p>Shodno nadležnostima i postupanju Uprave policije kada su djeca oštećena, potencijalne žrtve, u svakoj situaciji se preduzimaju koraci koji zahtijevaju senzitivni pristup kroz uključenje drugih organa u proces rada sa djecom (Centar za socijalni rad). Takodje se nastoji, kroz Akcione planove a u vezi Nacionalne strategije za borbu protiv trgovine ljudima, da se policijske prostorije privedu namjeni za rad sa djecom - “child friendly rooms”.</p> <p>- Tužilaštvo:</p> <p>Za potrebe državnih tužilaštava stvarno nadležnih za gonjenje izvršilaca krivičnog djela trgovine ljudima obezbijeđene su prostorije za saslušanje djece i to na teritoriji glavnog grada Podgorice, u Osnovnom državnom tužilaštvu u Podgorici, a koja prostorija se koristi za potrebe saslušanja djece u predmetima koje vodi Više državno tužilaštvo u Podgorici i Specijalno državno tužilaštva, kao i u Višem državnom tužilaštvu u Bijelom Polju koju prostoriju za saslušanje djece koristi to tužilaštvo kao stvarno nadležno za gonjenje izvršilaca krivičnog djela trgovine ljudima.</p> <p>- Sud:</p> <p>Obezbijeđene su prostorije prilagođene djeci u crnogorskom pravosudnom sistemu u tri osnovna suda u Crnoj Gori u okviru podregionalne inicijative "Jednak pristup pravdi za djecu" koju je sprovelo Ministarstvo pravde, ljudskih i manjinskih prava u Crnoj Gori u saradnji s najvišim pravosudnim institucijama, uz tehničku podršku UNICEF-a i finansijsku podršku Vlade Kraljevine Norveške.</p>
<p>16. GRETA smatra da bi crnogorske vlasti trebale da ojačaju angažovanje sa privatnim sektorom, u skladu sa Vodećim principima UN-a o poslovanju i ljudskim pravima i Preporukom Komiteta ministara Savjeta Evrope CM/Rec (2016) 3 o ljudskim pravima i poslovanju, sa ciljem podizanja svijesti o važnoj ulozi i odgovornosti preduzeća</p>	<p>- Ministarstvo unutrašnjih poslova - Odjeljenje za borbu protiv trgovine ljudima:</p> <p>MUP/ Odjeljenje za borbu protiv trgovine ljudima uz podršku Misije OEBS-a u Crnoj Gori i Kancelarijom specijalnog predstavnika i koordinatora za borbu protiv trgovine ljudima OEBS-a, 10-11.maja 2022. godine organizovalo je dvodnevnu konferenciju u Budvi na temu „Sprječavanje trgovine ljudima u lancima snabdijevanja“. Ministar unutrašnjih poslova, zajedno sa</p>

**Izveštaj o realizaciji Preporuka Grupe eksperata Savjeta Evrope za borbu protiv trgovine ljudima (GRETA) u okviru III kruga evaluacije implementacije Konvencije Savjeta Evrope za borbu protiv trgovine ljudima u Crnoj Gori (od 02.juna,2021.g.)
Period izvještavanja: 2021-2023.g.**

u pružanju podrške rehabilitaciji i oporavku žrtava i pružanju pristupa efikasnim lijekovima.

ambasadorkom Misije OEBS-a u Crnoj Gori, otvorio je konferenciju, a istoj su prisustvovali predstavnici agencija za sprovođenje zakona, pravosuđa, MUP-a, Ministarstva za ekonomski razvoj, Privredne komore, Unije poslodavaca, inspekcije rada i predstavnika nevladinih organizacija.

Konferencija je održana sa ciljem:

- podizanja svijesti i pokretanje dijaloga o značaju razvoja i implementacije politika i praksi usmjerenih na prevenciju trgovine ljudima u lancima snabdijevanja;
- mapiranja trenutnog stanja i uzimanje u obzir najboljih praksi i iskustava iz drugih zemalja u poboljšanju institucionalnog odgovora;
- jačanja saradnje između državnih institucija i privatnog sektora u obezbjeđivanju poštovanja ljudskih prava u toku procesa nabavke;
- predstavljanja smjernica i preporuka koje je izradio OEBS i razgovarati o najučinkovitijim načinima njihovog prevođenja u pravni i politički okvir koji najbolje odgovara kontekstu Crne Gore.

Tokom konferencije, predstavnici izvršnih struktura OEBS-a, Crne Gore i drugih država učesnica OEBS-a su podijelili svoja iskustva i viziju o tome kako bi se aktuelna međunarodna dešavanja mogla reflektovati i praktično implementirati u kontekstu Crne Gore. Konferencija je ponudila platformu za dijalog o pravnom okviru i politikama protiv TLJ u lancima snabdijevanja u Crnoj Gori.

Predstavnice MUP/Odjeljenje za borbu protiv trgovine ljudima uzele su učešće na regionalnom skupu pod nazivom “Dubinska analiza ljudskih prava: Preduzimanje mjera protiv trgovine ljudima i radne eksploatacije u lancima snabdijevanja” u Skoplju, 11. maja 2023. godine, koju je organizovala Kancelarija Specijalnog predstavnika i koordinatora za borbu protiv trgovine ljudima OEBS-a i Misija OEBS-a u Skoplju u saradnji sa Nacionalnom komisijom za borbu protiv trgovine ljudima Sjeverne Makedonije. Regionalna konferencija je između ostalog imala za cilj podizanje svijesti i nastavak dijaloga o važnosti razvoja i implementacije politika i praksi usmjerenih na prevenciju trgovine ljudima u lancima snabdijevanja, kao i mapiranje trenutnog stanja u regionu Zapadnog Balkana i sagledavanje najbolje prakse i iskustva drugih zemalja kao što su Njemačka, Norveška i SAD u cilju jačanja institucionalnog odgovora. Pored predstavnica MUP/Odjeljenja,

Izveštaj o realizaciji Preporuka Grupe eksperata Savjeta Evrope za borbu protiv trgovine ljudima (GRETA) u okviru III kruga evaluacije implementacije Konvencije Savjeta Evrope za borbu protiv trgovine ljudima u Crnoj Gori (od 02.juna,2021.g.)
Period izvještavanja: 2021-2023.g.

	<p>učesće na skupu su uzeli i predstavnici Ministarstva finansija- Direktorata za politiku javnih nabavki, Ministarstva rada i socijalnog staranja kao i Uprave za inspeksijske poslove.</p>
<p>17. Dalje, GRETA smatra da bi crnogorske vlasti trebale da usvoje zakone koji integrišu sprječavanje trgovine ljudima i eksploatacije radne snage u politike javnih nabavki i promovišu transparentnost u lancima snabdijevanja, kako bi se omogućio nadzor učinka kompanija u sprječavanju trgovine ljudima i eksploatacije radne snage.</p>	<p>- Ministarstvo finansija -Direktorat za politiku javnih nabavki:</p> <p>Shodno članu 99 Zakona o javnim nabavkama, kojim se propisuju obavezni uslovi za učesće u postupku Javne nabavke i osnovi za isključenje propisano da u postupku Javne nabavke može da učestvuje samo privredni subjekat koji nije pravosnažno osuđivan i čiji izvršni direktor nije pravosnažno osuđivan za, između ostalih krivično djelo sa sljedećim obilježima:</p> <ol style="list-style-type: none">1. trgovine ljudima2. trgovine maloljetnim licima radi usvojenja i3. zasnivanja ropskog odnosa i prevoza lica u ropskom odnosu. <p>U skladu sa navedenim, ističemo da su u zakonodavni okvir u oblasti javnih nabavki inkorporirane preporuke GRETA, a odnose se na sprečavanje trgovine ljudima i eksploatacije radne snage.</p> <p>Ministarstvo unutrašnjih poslova – Odjeljenje za borbu protiv trgovine ljudima:</p> <p>Odjeljenje za borbu protiv trgovine ljudima uz podršku Misije OEBS-a u Crnoj Gori i Kancelarijom specijalnog predstavnika i koordinatora za borbu protiv trgovine ljudima OEBS-a, 10-11.maja 2022.godine organizovalo je dvodnevnu konferenciju u Budvi na temu „Sprječavanje trgovine ljudima u lancima snabdijevanja“. Ministar unutrašnjih poslova, zajedno sa ambasadorom Misije OEBS-a u Crnoj Gori, otvorio je konferenciju, a istoj su prisustvovali predstavnici agencija za sprovođenje zakona, pravosuđa, MUP-a, Ministarstva za ekonomski razvoj, Privredne komore, Unije poslodavaca, inspekcije rada i predstavnika nevladinih organizacija.</p> <p>Tokom konferencije, predstavnici izvršnih struktura OEBS-a, Crne Gore i drugih država učesnica OEBS-a su podijelili svoja iskustva i viziju o tome kako bi se aktuelna međunarodna dešavanja mogla reflektovati i praktično implementirati u kontekstu Crne Gore. Konferencija je ponudila platformu za dijalog o pravnom okviru i politikama protiv TLJ u lancima snabdijevanja u Crnoj Gori.</p>

Izveštaj o realizaciji Preporuka Grupe eksperata Savjeta Evrope za borbu protiv trgovine ljudima (GRETA) u okviru III kruga evaluacije implementacije Konvencije Savjeta Evrope za borbu protiv trgovine ljudima u Crnoj Gori (od 02.juna,2021.g.)
Period izvještavanja: 2021-2023.g.

	<p>Predstavnice Ministarstva unutrašnjih poslova - Odjeljenje za borbu protiv trgovine ljudima uzele su učešće na regionalnom skupu pod nazivom “Dubinska analiza ljudskih prava: Preduzimanje mjera protiv trgovine ljudima i radne eksploatacije u lancima snabdijevanja” u Skoplju, 11. maja 2023. godine, koju je organizovala Kancelarija Specijalnog predstavnika i koordinatora za borbu protiv trgovine ljudima OEBS-a i Misija OEBS-a u Skoplju u saradnji sa Nacionalnom komisijom za borbu protiv trgovine ljudima Sjeverne Makedonije. Regionalna konferencija je između ostalog imala za cilj podizanje svijesti i nastavak dijaloga o važnosti razvoja i implementacije politika i praksi usmjerenih na prevenciju trgovine ljudima u lancima snabdijevanja, kao i mapiranje trenutnog stanja u regionu Zapadnog Balkana i sagledavanje najbolje prakse i iskustva drugih zemalja kao što su Njemačka, Norveška i SAD u cilju jačanja institucionalnog odgovora. Pored predstavnica MUP/Odjeljenja, učešće na skupu su uzeli i predstavnici Ministarstva finansija-Direktorata za politiku javnih nabavki, Ministarstva rada i socijalnog staranja kao i Uprave za inspeksijske poslove.</p>
<p>18. GRETA smatra da bi crnogorske vlasti trebale uključiti i efikasno sprovoditi mjere borbe protiv korupcije u kontekstu trgovine ljudima u opšte politike borbe protiv korupcije.</p>	<p>-Agencija za sprječavanje korupcije:</p> <p>Agencija za sprječavanje korupcije Crne Gore je preventivna antikorupcijska institucija koja sprovodi svoje zakonske nadležnosti u skladu sa tri antikorupcijska zakona: Zakonom o sprječavanju korupcije (ZSK), Zakonom o lobiranju i Zakom o finansiranju političkih subjekata i izbornih kampanja.</p> <p>Premda je opseg nadležnosti ove institucije prilično širok, Agencija u kontekstu pomenute tematike - trgovina ljudima, do sada nije imala dodinih tačaka. Međutim kroz rad Odsjeka za postupanje po prijavama o ugrožavanju javnog interesa koje upućuje postojanje na korupcije kao i Odsjeka za praćenje propisa i davanje mišljenja na propise iz oblasti antikorupcije moguće je potencijalno djelovanje Agencije u ovom domenu, iako do sada nije bilo takvih predmeta.</p> <p>U slučaju da kroz ova dva mehanizma Agencija dođe do informacija koje ukazuje na krivično djelo trgovina ljudima, isto će proslijediti nadležnim institucijama, odnosno nadležnom tužilaštvu.</p>

Izveštaj o realizaciji Preporuka Grupe eksperata Savjeta Evrope za borbu protiv trgovine ljudima (GRETA) u okviru III kruga evaluacije implementacije Konvencije Savjeta Evrope za borbu protiv trgovine ljudima u Crnoj Gori (od 02.juna,2021.g.)
Period izvještavanja: 2021-2023.g.

<p>19. GRETA ponavlja svoju preporuku iz svog drugog izvještaja na osnovu koje bi crnogorske vlasti trebale ispitati mogućnost uspostavljanja nezavisnog Nacionalnog izvjestioca ili određivanja drugog već postojećeg mehanizma kao nezavisnog organizacionog tijela s ciljem osiguranja efikasnog praćenja aktivnosti državnih institucija za borbu protiv trgovine ljudima i davanje preporuka zainteresovanim osobama i institucijama (vidjeti član 29 stav 4 Konvencije i stav 298 izvještaja obrazloženja).</p>	<p>Ministarstvo unutrašnjih poslova:</p> <p>U okviru Strategije za borbu protiv trgovine ljudima za period 2019-2024., u glavi 19 koja se odnosi na praćenje, izvještavanje i evaluaciju predviđeno je da se razmotri mogućnost uvođenja dodatnih nezavisnih mehanizama za nadzor nad aktivnostima u borbi protiv trgovine ljudima, uključujući mogućnost uspostavljanja Nacionalnog izvjestioca, do kraja implementacije strateškog dokumenta.</p>
<p>20. GRETA apeluje na crnogorske vlasti da:</p> <ul style="list-style-type: none">- osiguraju da Inspekcija rada ima odgovarajuće ljudske i finansijske resurse za obavljanje inspekcija u cilju sprečavanja i otkrivanja slučajeva trgovine ljudima u svrhu radne eksploatacije;- ojačaju saradnju između inspektora rada, službenika za sprovođenje zakona, poreskih organa, sindikata i aktera civilnog društva, u cilju prikupljanja dokaza neophodnih za uspješnu istragu i procesuiranje slučajeva trgovine ljudima u svrhu radne eksploatacije;- odvojiti funkcije sprovođenja imigracije od uloga inspekcije rada i osigurati da inspektori rada daju prioritet otkrivanju osoba koje rade u neregularnim situacijama i koje su podložne trgovini ljudima;- razviti bezbjedne mehanizme izvještavanja i žalbi za slučajeve radne eksploatacije.	<p>- Uprava za inspeksijske poslove:</p> <p>Odsjek za inspekciju rada uvećao je broj inspektora u izvještajnom periodu za 4 izvršioca, a u planu je i novo zapošljavanje i povećanje broja izvršilaca tokom 2023.godine.</p> <p>Shodno Kadrovskom planu, za 2023. godinu planirano je povećanje broja zaposlenih izvršilaca za ukupno 3 inspektora/ke rada III za oblast radnih odnosa i zapošljavanja. Broj novozaposlenih lica u 2023.godini, za period 01.01.-08.05.2023. godine - nakon zakonski sprovedenog postupka, radni odnos su zasnovala dva lica (povećanje za 2 izvršioca) u zvanju Inspektor/ka rada III za oblast radnih odnosa i zapošljavanja za opštinu Kotor sa mjestom rada u Kotoru, zasnovao/la radni odnos 13.03.2023. godine i Inspektor/ka rada III za oblast radnih odnosa i zapošljavanja za opštine Berane, Petnjica i Andrijevica sa mjestom rada u Beranama zasnovao/la radni odnos 15.03.2023.godine.</p> <p>Odsjek za inspekciju rada prioritarno vrši nadzor u dijelu utvrđivanja rada bez zaključenog ugovora o radu kada se sa posebnom pažnjom prati da li postoje indikatori koji ukazuju na trgovinu ljudima, jer se polazi od pretpostavke da rad bez zaključenog ugovora može biti posledica trgovine ljudima. Inspeksijski nadzori se vrše i zajedno sa Upravom policije - inspektorima za strance, posebno u građevinskom sektoru, gdje postoji priliv radne snage iz drugih država i gdje postoji mogućnost da</p>

**Izveštaj o realizaciji Preporuka Grupe eksperata Savjeta Evrope za borbu protiv trgovine ljudima (GRETA) u okviru III kruga evaluacije implementacije Konvencije Savjeta Evrope za borbu protiv trgovine ljudima u Crnoj Gori (od 02.juna,2021.g.)
Period izvještavanja: 2021-2023.g.**

	<p>postoje lica koja su žrtve trgovine ljudima. Inspeksijski nadzori se vrše i po prijavama nevladinog sektora i sindikata, tako da se na taj način ostvaruje saradnja i sa tim subjektima. Shodno pozitivnim propisima Odsjek za inspekciju rada nema nadležnost da se bavi imigracionom politikom, tako da u tom dijelu nije potrebno preduzimati aktivnosti iz Preporuke. U vezi sa mehanizmim izvještavanja i žalbi za slučajevne radne eksploatacije Uprava za inspeksijske poslova - Odsjek za inspeksijsku rada ima obavezu da u slučajevima da utvrdi postojanje indikatora koji ukazuju da je neko lice žrtva trgovine ljudima obavijesti Upravi policije.</p> <p>- Ministarstvo unutrašnjih poslova - Uprava policije:</p> <p>Uprava policije prepoznaje značaj Inspekcije rada kada je u pitanju otkrivanje slučajeva trgovine ljudima i identifikacija žrtava. U vezi sa tim, Akcioni plan za 2023. godinu predviđa kroz svoje mjere izradu Protokola o saradnji između MUP-Uprave policije i Inspekcije rada kojim bi se definisali zajednički ciljevi i postupanja shodno nadležnostima djelovanja.</p>
<p>21. GRETA smatra da bi crnogorske vlasti trebalo da uvedu mehanizme za praćenje usklađenosti preduzeća sa radnim standardima i ljudskim pravima u svim njihovim lancima snabdijevanja.</p>	<p>- Uprava za inspeksijske poslova:</p> <p>Odsjek za inspekciju rada u kontinutetu vrši redovne nadzore, kao i nadzore po inicijativama, u vezi poštovanja svih prava zaposlenih shodno Zakonu o radu i drugim propisima. Inspekcija ima obavezu da u slučajevima utvrdi postojanje indikatora koji ukazuju da je neko lice žrtva trgovine ljudima obavijesti Upravu policije. Vidjeti takođe odgovor na pitanje broj</p>
<p>22. GRETA smatra da bi crnogorske vlasti trebalo da nastave da ulažu u socijalne, ekonomske i druge mjere za grupe podložne trgovini ljudima, uključujući i rad na dopiranju do zajednica Roma i Egipćana. Dalje napore treba uložiti u promovisanje rodne ravnopravnosti, borbu protiv nasilja nad ženama i dečjim/ranim/prisilnim brakovima, kao</p>	<p>- Ministarstvo za ljudska i manjinska prava:</p> <p>Vlada Crne Gore donijela je Nacionalnu strategiju rodne ravnopravnosti 2021–2025. godine s Akcionim planom za 2021–2022, sa glavnim ciljem da podigne nivo rodne ravnopravnosti u Crnoj Gori, kroz unapređenje primjene postojećeg normativnog okvira i primjenu mjera kojima se jačaju</p>

Izveštaj o realizaciji Preporuka Grupe eksperata Savjeta Evrope za borbu protiv trgovine ljudima (GRETA) u okviru III kruga evaluacije implementacije Konvencije Savjeta Evrope za borbu protiv trgovine ljudima u Crnoj Gori (od 02.juna,2021.g.)
Period izvještavanja: 2021-2023.g.

i podržavanje specifičnih politika za osnaživanje žena i djevojčica kao sredstva za borbu protiv osnovnih uzroka trgovine ljudima.

kapaciteti institucionalnih mehanizama za sprovođenje zakonskih odredbi za zaštitu od diskriminacije, uspostavljanje efikasnije i efektivnije koordinacije, nadzora nad sprovođenjem i izvještavanje. Mjerama iz ove Strategije adresira se i potreba za intenzivnijim uključivanjem svih aktera u društvu u rješavanje problema vezanih za diskriminaciju po osnovu pola i roda i osnaživanja žena i osoba drugačijih polnih i rodnih identiteta. Kreiran je instrument za procjenu stepena orodnjenosti javnih politika koji će se koristiti za važne javne politike i vladina strateška dokumenta, gdje su neophodne dodatne, rodno-segregirane statistike, za procjenu uticaja na muškarce i žene. Strategija reforme javne uprave za period 2022-2026 definisala je pitanje horizontalnog uključivanja rodne perspektive u sve strateške ciljeve u sistem javne uprave i njeno funkcionisanje.

Realizovane su dvije kampanje s ciljem podizanja svijesti o problemu neprijavlivanja nasilja povodom „16 dana aktivizma protiv nasilja nad ženama i djevojčicama“ i važnosti raspodjele poslova u domaćinstvu – „Ne dijelimo stereotipe, mi dijelimo obaveze“. Cilj kampanje bio je podizanje svijesti građana/ki o važnosti suzbijanja stereotipa i predrasuda o rodnih ulogama muškaraca i žena u crnogorskom društvu. Kampanja prati preporuke Komiteta za eliminaciju diskriminacije žena (CEDAW).

Vlada Crne Gore je 2021. godine donijela „Strategiju socijalne inkluzije Roma i Egipćana u Crnoj Gori 2021 - 2025“² i usvojila Akcioni plan za sprovođenje iste za 2021. godinu. Strateški dokument je zasnovan na sedam osnovnih principa koji definišu javne politike u vezi sa socijalnom inkluzijom Roma i Egipćana, uključujući i borbu protiv trgovine ljudima i dječijih ugovorenih brakova.

Kampanja „Moj život“ se sprovodila od 28. februara 2022. godine do 31.12.2022. godine kroz projekat „Kampanja o dječijim/ugovorenim brakovima, nasilju u porodici i prosjačenju“ u okviru Sektorskog operativnog programa za zapošljavanje, obrazovanje i socijalnu zaštitu (SOPESS 2015-2017). Projekat je finansirala EU uz kontribuciju Vlade Crne Gore. Vrijednost projekta je bila 265.000,00 eura. Projekat je realizovala agencija za odnose sa javnošću P.R.A., a korisnik projekta je Ministarstvo ljudskih i manjinskih prava.

U okviru navedenog projekta realizovane su sljedeće aktivnosti: javne kampanje o ranim/prunudnim/ugovornim brakovima, nasilju u porodici i prosjačenju na ulici; sprovedeno je

² <https://wapi.gov.me/download/ac62f522-fc63-4408-b164-546aefa52a4b?version=1.0>

**Izveštaj o realizaciji Preporuka Grupe eksperata Savjeta Evrope za borbu protiv trgovine ljudima (GRETA) u okviru III kruga evaluacije implementacije Konvencije Savjeta Evrope za borbu protiv trgovine ljudima u Crnoj Gori (od 02.juna,2021.g.)
Period izvještavanja: 2021-2023.g.**

istraživanja o uticaju saradnika za socijalno uključivanje Roma i Egipćana; dizajniran, proizveden i distribuiran je promotivni materijal (brošure, posteri i sl.); medijski događaji; radionice za roditelje i djecu iz 11 crnogorskih opština; radionice za predstavnike javnih/lokalnih vlasti, policiju, škole, centre za socijalni rad; trodnevni forumi za predstavnike RE zajednice i predstavnike javnih/lokalnih vlasti, policije, škola, Centri za socijalni rad; mobilna aplikacija razvijena i dostupna za instalaciju u Google prodavnici i iPhone App Store-u; Kanali društvenih medija kreirani u svrhu informisanja i podizanja svejsti, kao što su YouTube, Instagram. Takođe, U okviru kampanje „Moj život“, povodom 05. novembra, međunarodnog dana romskog jezika, u KIC „Budo Tomović“ održan je Festival romske kulture. Na Festivalu romske kulture realizovan je okrugli sto „Romologija“, Izložba znamenitih Roma u svijetu, nastupalo je romsko folklorno društvo „Naše igre“, kao i glavni program sa koncertom grupe KAL iz Beograda na sceni.

Projekat koji je realizovala njemačka organizacija HELP u okviru SOPEES 2015-2017, završen 15. oktobra 2022. godine. Kroz isti je bilo angažovano na 12 mjeseci 34 saradnika/saradnice u socijalnoj inkluziji Roma i Egipćana u oblasti socijalne zaštite, zdravstvene zaštite i zapošljavanja. Korisnik projekta je Ministarstvo ljudskih i manjinskih prava. Organizacija HELP je iz svojih sredstava od 15. oktobra 2022. do 31.12.2022. godine finansirala 21-og saradnika/saradnicu (od ukupno 34) i to one saradnike koji su se pokazali kao najbolji dok je trajao projekat.

Ministarstvu ljudskih i manjinskih prava su Zakonom o budžetu za 2023. godinu odobrena sredstva da se navedeni saradnici (njih 21) angažuju do maksimalno još na godinu dana po ugovoru o radu na određeno, i MLJMP je zaključilo Ugovore o radu počev od 01.01.2023. godine sa 21-im saradnikom i oni se finansiraju iz budžeta CG. Saradnici rade na istim pozicijama na kojima su radili i kroz projekat HELP-a.

Ministarstvo ljudskih i manjinskih prava organizovalo je dvodnevnu obuku za saradnike u socijalnoj inkluziji Roma i Egipćana na temu: „Borba protiv trgovine ljudima i ugovorenih brakova“ decembra 2022.

- Ministarstvo rada i socijalnog staranja:

U toku je izrada Nacionalnog plana za implementaciju Konvencije Savjeta Evrope o suzbijanju i sprečavanju nasilja nad ženama i nasilja u porodici (Istanbulska konvencija) u kojem se radi,

**Izveštaj o realizaciji Preporuka Grupe eksperata Savjeta Evrope za borbu protiv trgovine ljudima (GRETA) u okviru III kruga evaluacije implementacije Konvencije Savjeta Evrope za borbu protiv trgovine ljudima u Crnoj Gori (od 02.juna,2021.g.)
Period izvještavanja: 2021-2023.g.**

	<p>između ostalog, o potpunom eliminisanju diskriminacije sa kojom su suočene Romkinje i Egipćanke kada traže zaštitu od nasilja; o odgovarajućoj raspodjeli ljudskih i finansijskih resursa za politike, mjere i propise sa ciljem sprječavanja i suzbijanja nasilja nad ženama.</p> <p>A s tim u vezi, jedna od osnovnih mjera je uklanjanje proceduralnih prepreka i ograničenja krivičnog gonjenja djela prinudnog braka, kao i stvaranje uslova za uspostavljanje servisa podrške žrtvama ugovorenih brakova. Takođe pored ostalih aktivnosti, predviđeno je i organizovanje edukativnih radionica za romsku i egipćansku populaciju o uzrocima, rasprostranjenosti i posledicama nasilja, pravima žrtava i institucijama koje pružaju zaštitu, sa kontaktima institucija.</p>
<p>23. GRETA poziva crnogorske vlasti da nastave sa naporima da osiguraju efikasan pristup procedurama građanske registracije i izdavanja ličnih dokumenata izbjeglicama iz bivše Jugoslavije i licima u riziku od apatridije.</p>	<p>- Ministarstvo unutrašnjih poslova - Direktorat za upravne poslove, državljanstvo i strance:</p> <p>Crna Gora je raseljenim i interno raseljenim licima kroz Zakon o strancima (marta 2018.) omogućila sticanje statusa stranca sa stalnim nastanjenjem u Crnoj Gori, po povlašćenim uslovima, kao mjera za trajno rješenje njihovog statusa. Ovim licima omogućava se integracija u crnogorsko društvo i ostvarivanje prava na rad i zapošljavanje, obrazovanje, stručno usavršavanje, priznavanje diploma i sertifikata, socijalnu pomoć, zdravstveno i penzijsko osiguranje, poreske olakšice, pristup tržištu rada i usluga, slobodu udruživanja, povezivanja i članstva u organizacijama koje zastupaju interese radnika ili poslodavaca.</p> <p>Tako su u periodu novembar 2009. godine – aprila 2023. godine, raseljena lica i interno raseljena lica su podnijela ukupno 15.261 zahtjeva za odobravanje stalnog nastanjenja i privremenog boravka do tri godine. Od ovog broja riješeno je 15.146 zahtjeva, dok je po 115 zahtjeva postupak u toku.</p> <p>Zakon o crnogorskom državljanstvu je u skladu sa principima Evropske konvencije o državljanstvu, odnosno tretira pitanja: izbjegavanje pojave apatridije, sprječavanje proizvoljnog lišavanja državljanstva, sprječavanje diskriminacije i pravo na državljanstvo.</p> <p>Crna Gora je na Globalnom skupu o apatridiji, preuzela obaveze, koje se odnose na: nastavak sprovođenja pojednostavljenih procedura za pribavljanje identifikacionih dokumenata kako na nacionalnom nivou tako i u saradnji sa državama porijekla lica pogođenih ovom problematikom,</p>

**Izveštaj o realizaciji Preporuka Grupe eksperata Savjeta Evrope za borbu protiv trgovine ljudima (GRETA) u okviru III kruga evaluacije implementacije Konvencije Savjeta Evrope za borbu protiv trgovine ljudima u Crnoj Gori (od 02.juna,2021.g.)
Period izvještavanja: 2021-2023.g.**

osiguranje upisa u registar rođenih djece napuštene od strane majki, odnosno čije majke nemaju identifikaciona dokumenta, jačanje postupka za utvrđivanje statusa lica bez državljanstva i razmjena iskustva iz oblasti prevencije apatridije sa drugim državama iz regije.

Uvodjenjem sudskog postupka za utvrđivanje vremena i mjesta rođenja lica koja su rođena u Crnoj Gori, izvan zdravstvenog sistema, kao i praksom upisa u registar rođenih lica napuštenih od strane majki ili čije majke nemaju identifikaciona dokumenta, Crna Gora je u potpunosti stvorila uslove za upis u registar rođenih za sva lica rođena na njenoj teritoriji.

Crna Gora je jedna od država koja je uspostavila proceduru za utvrđivanje statusa lica bez državljanstva, i to kroz usvajanje novog Zakona o strancima, koji je stupio na snagu marta 2018. godine i Pravilnika kojim su određeni bliži način za uspostavljanje procedure, sadržaj zahtjeva za utvrđivanje statusa lica bez državljanstva, sadržaj zahtjeva za izdavanje putne isprave za lica bez državljanstva, kao i sam izgled i sadržina putne isprave. U skladu sa ovim zakonom, preduzete su aktivnosti na utvrđivanju i priznavanju statusa lica bez državljanstva, čime se osigurava uživanje osnovnih ljudskih prava i sloboda poštujući ratifikovane konvencije.

U Crnoj Gori od 2018. godine, tačnije od momenta kada je uspostavljena procedura za utvrđivanje statusa lica bez državljanstva, zaključno sa 05.03.2023. godine, za ukupno devet lica je utvrđen status lica bez državljanstva, dok je u postupku utvrđivanja 17 zahtjeva tj. lica.

Lica koja su podnela zahtjev za utvrđivanje statusa lica bez državljanstva su pomognuta kroz program besplatne pravne pomoći, finansiran od strane UNHCR-a. Lokalne NVO Pravni centar i Gradjanska alijansa su, kao izvrsni partneri UNHCR-a za pružanje besplatne pravne pomoci licima u riziku od apatridije, redovno stampale liflete na crnogorskom, romskom i albanskom jeziku o važnosti upisa u matične registre i besplatnoj pravnoj pomoći koju mogu dobiti u tim postupcima. Lifleti su distribuirani u naseljima u kojima žive lica u riziku od apatridije. Takođe, kroz svoje prisustvo u medijima, mahom u jutarnjim programima TV stanica sa nacionalnom pokrivenošću, lica u riziku od apatridije su pozivana da se jave ovim dvema NVO, radi dalje pomoći.

**Izveštaj o realizaciji Preporuka Grupe eksperata Savjeta Evrope za borbu protiv trgovine ljudima (GRETA) u okviru III kruga evaluacije implementacije Konvencije Savjeta Evrope za borbu protiv trgovine ljudima u Crnoj Gori (od 02.juna,2021.g.)
Period izvještavanja: 2021-2023.g.**

	<p>Ministarstvo unutrašnjih poslova u saradnji sa UNHCR om organizovalo je više radionica radi obuke službenika Ministarstva unutrašnjih poslova u primjeni Zakona o strancima u dijelu koji se odnosi na apatride, kao dokaz posvećenost CG regulisanju ovog pitanja, u oktobru 2021. godine, uz podršku UNHCR-a je organizovana dvodnevna međunarodna konferencija o apatridji na kojoj su nadležni organi Crne Gore i predstavnici relevantnih institucija i univerziteta u Francuskoj razmijenili iskustva u oblasti apatridije. Takođe, Ministarstvo unutrašnjih poslova je imalo predstavnika u konsultacijama na temu dobrih praksi u identifikaciji i zaštiti lica bez državljanstva u Evropi koji se održao u Madridu 20-21. oktobra 2022. godine.</p> <p>Vlada Crne Gore je donijela Strategiju o migracijama i reintegraciji povratnika u Crnoj Gori, za period 2021-2025. godine, s Akcionim planom za 2021. i 2022. godinu. Ovaj strateški dokument će oblikovati državnu migracionu politiku tokom predstojećih pet godina u skladu sa pravnom tekovinom EU i najboljim praksama iz oblasti legalnih migracija, azila, prevencije neregularnih migracija, readmisije, povratka, integracije, interno raseljenih lica (IRL) i apatridije.</p>
<p>24. GRETA poziva crnogorske vlasti da dalje ojačaju identifikaciju žrtava trgovine ljudima, uključujući kroz:</p> <ul style="list-style-type: none"> - definisanje SOP-ova za identifikaciju žrtava trgovine ljudima kao obavezujućih i obuke svih relevantnih profesionalaca o njihovoj upotrebi, uključujući osoblje koje radi u objektima za azilante i zadržane migrante; - uključivanje specijalnog policijskog odjeljenja za borbu protiv trgovine ljudima u zajedničke inspekcije sa inspekcijom rada; - obezbjeđivanje toga da službenici za sprovođenje zakona, socijalni radnici, NVO i drugi relevantni akteri usvoje proaktivniji pristup i povećaju doseg svog rada u identifikaciji žrtava trgovine ljudima u svrhu seksualne eksploatacije kao i radne eksploatacije; 	<p>- Ministarstvo unutrašnjih poslova - Odjeljenje za borbu protiv trgovine ljudima:</p> <p>Vlada je na sjednici od 29. oktobra 2020. godine donijela Nacionalni plan za formalnu identifikaciju žrtava trgovine ljudima (na ovaj način su usvojene Standardne operativne procedure za formalnu identifikaciju žrtava trgovine ljudima pod izmijenjenim nazivom).</p> <p>Dokument se sastoji iz opšteg i posebnog dijela. Opšti dio definiše polazni osnov, međunarodni i nacionalni pravni okvir, osnovne pojmove, principe i strukturu dokumenta kao i sastav i nadležnosti Tima za formalnu identifikaciju zrtava. Posebni dio dokumenta detaljno objašnjava korake koje je neophodno preduzeti u cilju inicijalne pomoći, zaštite i upućivanja lica za koja se pretpostavlja da su žrtve trgovine ljudima i kvalitetno sprovedenog postupka njihove formalne identifikacije.</p> <p>Na operativnom nivou, Tim za formalnu identifikaciju žrtava trgovine ljudima koji je formirao Ministar unutrašnjih poslova novembra mjeseca 2019. godine, u 2020. godini dužan je da postupuje u skladu sa Nacionalnim planom, koji je sastavni dio Rješenja o formiranju Tima.</p>

Izveštaj o realizaciji Preporuka Grupe eksperata Savjeta Evrope za borbu protiv trgovine ljudima (GRETA) u okviru III kruga evaluacije implementacije Konvencije Savjeta Evrope za borbu protiv trgovine ljudima u Crnoj Gori (od 02.juna,2021.g.)
Period izvještavanja: 2021-2023.g.

- obezbjeđivanje toga da kad god postoji opravdani osnovi da je stranac žrtva trgovine ljudima, lice u pitanju ima pristup periodu oporavka i refleksije;
- jačanje koordinacije između postupka azila i sistema za podršku žrtvama trgovine ljudima, kako bi se obezbijedilo da lica identifikovana tokom postupka azil kao ranjiva i pod rizikom od trgovine ljudima imaju pristup kako statusu izbjeglice tako i pomoći/zaštiti za žrtve trgovine ljudima;
- omogućavanje specijalizovanim NVO sa iskustvom u identifikovanju i pružanju podrške žrtavama trgovine ljudima da imaju redovan pristup objektima za tražioce azila i zadržane migrante kako bi podržali identifikaciju lica za koja se pretpostavlja da su žrtve trgovine ljudima;
- sistematično informisanje svih tražilaca azila, na jeziku koji mogu razumjeti, u vezi sa njihovim pravima u okviru postupka azila, i zakonskim pravima i uslugama koji su dostupni žrtvama trgovine ljudima;
- osiguravanje toga da prije svih prinudnih udaljenja procjene rizika prije udaljenja iz Crne Gore u potpunosti procijene rizike od trgovine ljudima ili ponovne trgovine ljudima po povratku, u skladu sa obavezom zabrane protjerivanja. U tom kontekstu, poziva se na GRETA-ine Smjernice o pravima međunarodne zaštite za žrtve trgovine ljudima i osobe kojima prijeti opasnost od trgovine ljudima.

Ovaj Tim svoj rad bazira na sprovođenju određenih operativnih postupaka, koji predviđaju da se status žrtve može dodijeliti i po osnovu ugrožavanja ljudskih prava, a ne i samo ukoliko je lice predmet krivičnog djela trgovine ljudima (dakle nezavisno od toka krivičnog postupka). U saradnji sa IOM-om izradili smo standardne operativne procedure za identifikaciju žrtava trgovine ljudima koje su u formi Nacionalnog plana za formalnu identifikaciju usvojene od strane Vlade (2020. godine) i koje Tim u svom radu primjenjuje, odnosno shodno kojima srovi analizuju u odnosu na svako lice za koje postoji sumnja da je žrtva trgovine ljudima. Zadaci Tima su da:

- iskoordinira inicijalno upućivanje i zaštitu lica za koja se pretpostavlja da je žrtva trgovine ljudima;
- sprovede postupak formalne identifikacije žrtava trgovine ljudima,
- ostvaruje komunikaciju i saradnju sa lokalnim partnerima,
- obilazi lokacije na kojima borave ranjive kategorije;
- o rezultatima svog rada kvartalno informiše Ministra unutrašnjih poslova.

Članovi Tima dostupni su 24h i u slučaju potrebe će izaći na teren kao podrška u konkretnom slučaju.

Rezultati rada Tima:

2020. g. -Tim za formalnu identifikaciju žrtava trgovine ljudima sproveo je postupak i dodijelio status žrtve trgovine ljudima za 52 lica i to: 31 lice muškog pola i 21 lice ženskog pola.

Tabela broj 1: Broj identifikovanih žrtava trgovine ljudima od strane Tima za formalnu identifikaciju za period od 01. 01. 2020. do 31. 12. 2020. godine

STATUS	BROJ/POL	VRSTA EKSPLOATACIJE	DRŽAVLJANSTVO
--------	----------	---------------------	---------------

**Izveštaj o realizaciji Preporuka Grupe eksperata Savjeta Evrope za borbu protiv trgovine ljudima (GRETA) u okviru III kruga evaluacije implementacije Konvencije Savjeta Evrope za borbu protiv trgovine ljudima u Crnoj Gori (od 02.juna,2021.g.)
Period izvještavanja: 2021-2023.g.**

	Žrtva	2 punoljetna muškarca	Radna eksploatacija	PAKISTAN
	Žrtva	1 maloljetna djevojčica	Sklapanje nedozvoljenog braka	SRBIJA
	Žrtva	1 maloljetna djevojčica	Prisilno prosjačenje i sklapanje nedozvoljenog braka	CRNA GORA
		1 maloljetni dječak	Prisilno prosjačenje	
	Žrtve	12 punoljetnih ženskog roda	Radna eksploatacija	TAJVAN
		25 punoljetnih muškog pola		
	Žrtva	1 maloljetno žensko lice	Sklapanje nedozvoljenog braka	CRNA GORA
	Žrtva	1 punoljetno žensko lice	Sklapanje nedozvoljenog braka	KOSOVO
	Žrtva	1 maloljetno muško lice	Prisilno prosjačenje	CRNA GORA
	Žrtva	1 maloljetno žensko lice	Žrtva sklapanja nedozvoljenog braka	CRNA GORA
	Žrtva	4 maloljetna lica, 2 muškog i 2 ženskog pola	Prisilno prosjačenje	CRNA GORA IRL
	Žrtva	2 punoljetna lica ženskog pola	Seksualna eksploatacija	SRBIJA CRNA GORA
<p>2021.g. - sproveden je postupak formalne identifikacije u odnosu na 11 lica i za 5 lica dodijeljen je status žrtve trgovine ljudima (4 ženskog i 1 muškog pola). Sva lica kojima je dodijeljen</p>				

Izveštaj o realizaciji Preporuka Grupe eksperata Savjeta Evrope za borbu protiv trgovine ljudima (GRETA) u okviru III kruga evaluacije implementacije Konvencije Savjeta Evrope za borbu protiv trgovine ljudima u Crnoj Gori (od 02.juna,2021.g.)
Period izvještavanja: 2021-2023.g.

status žrtve trgovine ljudima bila su maloljetna, od tog broja 2 lica ženskog pola su identifikovana kao žrtve trgovine ljudima u svrhu sklapanja nedozvoljenog braka, 1 lice ženskog pola žrtva trgovine ljudima u svrhu seksualne eksploatacije, 2 lica (jedno muškog, jedno ženskog pola) žrtve trgovine ljudima u svrhu prosjačenja.

Tabela broj 2: Broj identifikovanih žrtava trgovine ljudima od strane Tima za formalnu identifikaciju za period od 01. 01. 2021. do 31. 12. 2021. godine

<u>STATUS</u>	<u>BROJ/POL</u>	<u>VRSTA EKSPLOATACIJE</u>	<u>DRŽAVLJANSTVO</u>
Žrtva	1 maloljetna djevojčica	Seksualna eksploatacija	CRNA GORA
Žrtva	1 maloljetna djevojčica	Sklapanje nedozvoljenog braka	CRNA GORA
Žrtva	1 maloljetna djevojčica	Prisilno prosjačenje	CRNA GORA
	1 maloljetni dječak	Prisilno prosjačenje	
Žrtva	1 maloljetna djevojčica	Sklapanje nedozvoljenog braka	SRBIJA

2022.g. - sproveden je postupak formalne identifikacije i dodijeljen status žrtve trgovine ljudima za ukupno 16 lica (13 ženskog, 3 muškog pola). Od ukupnog broja identifikovanih lica ženskog pola 9 je bilo maloljetnih (7 žrtava sklapanja nedozvoljenog braka i 2 žrtve prisilnog prosjačenja), dok su 4 lica punoljetna (3 žrtve seksualne eksploatacije i 1 žrtva sklapanja nedozvoljenog braka i prisilnog prosjačenja). Sva identifikovana lica muškog pola bila su maloljetna (1 žrtva sklapanja nedozvoljenog braka i 2 lica žrtve prisilnog prosjačenja).

Izveštaj o realizaciji Preporuka Grupe eksperata Savjeta Evrope za borbu protiv trgovine ljudima (GRETA) u okviru III kruga evaluacije implementacije Konvencije Savjeta Evrope za borbu protiv trgovine ljudima u Crnoj Gori (od 02.juna,2021.g.)
Period izvještavanja: 2021-2023.g.

Tabela broj 3: Broj identifikovanih žrtava trgovine ljudima od strane Tima za formalnu identifikaciju za period od 01. 01. 2022. do 31. 12. 2022. godine

STATUS	BROJ/POL	VRSTA EKSPLOATACIJE	DRŽAVLJANSTVO
Žrtva	1 punoljetno žensko lice	Sklapanje nedozvoljenog braka/Prisilno prosjačenje	CRNA GORA
Žrtva	7 maloljetnih djevojčica	Sklapanje nedozvoljenog braka	(5) CRNA GORA SRBIJA (2)
Žrtva	2 maloljetne djevojčice	Prisilno prosjačenje	CRNA GORA
Žrtva	3 punoljetna ženska lica	Seksualna eksploatacija	RUSIJA
Žrtva	1 maloljetni dječak	Sklapanje nedozvoljenog braka	CRNA GORA
Žrtva	2 maloljetna dječaka	Prisilno prosjačenje	CRNA GORA

U **2023. godini** zaključno sa 1.05.2023. Tim za formalnu identifikaciju dodijelio je status žrtve za ukupno 4 lica, od kojeg broja su 3 maloljetna lica (1 muškog pola - žrtva prinudnog prosjačenja i dva ženskog pola – jedno žrtva seksualne eksploatacije, drugo žrtva sklapanja nedozvoljenog braka i prisilnog prosjačenja), i jedno punoljetno lice ženskog pola – žrtva seksualne eksploatacije.

Tabela broj 4: Broj identifikovanih žrtava trgovine ljudima od strane Tima za formalnu identifikaciju za period od 01. 01. 2023. do 01. 05. 2023. godine

**Izveštaj o realizaciji Preporuka Grupe eksperata Savjeta Evrope za borbu protiv trgovine ljudima (GRETA) u okviru III kruga evaluacije implementacije Konvencije Savjeta Evrope za borbu protiv trgovine ljudima u Crnoj Gori (od 02.juna,2021.g.)
Period izvještavanja: 2021-2023.g.**

STATUS	BROJ/POL	VRSTA EKSPLOATACIJE	DRŽAVLJANSTVO
Žrtva	1 maloljetno lice, muškog pola	Prinudno prosjačenje	Crna Gore
Žrtva	1 punoljetno lice, ženskog pola	Seksualna eksploatacija	Srbija
Žrtva	1 maloljetno lice, ženskog pola	Seksualna eksploatacija	Crna Gora
Žrtva	1 maloljetno lice, ženskog pola	Nedozvoljeni brak i prisilno prosjačenje	Crna Gora

U nastavku je data tabela u odnosu na broj procesuiranih predmeta u periodu od 2019 – 01.05.2023. godine

Tabela broj 5: Procesuirani predmeti kd 444 KZ CG- policija, tužilaštvo, sud:

STATISTIKA-krivično gonjenje i presuđenje kd Trgovina Ljudima	2019	2020	2021	2022	2023 01.01.-01.05.
UP	2 prijave protiv 3 lica	8 prijave protiv 10 lica	5 prijave protiv 6 lica	9 prijave protiv 13 lica	5 krivičnih prijava podnijetih protiv 7 lica
DT	2 optužnice protiv 3 lica	4 optužnice protiv 4 lica	4 optužnice protiv 6 lica	5 optužnica protiv 12 lica	2 optužnice protiv 2 okrivljena lica

Izveštaj o realizaciji Preporuka Grupe eksperata Savjeta Evrope za borbu protiv trgovine ljudima (GRETA) u okviru III kruga evaluacije implementacije Konvencije Savjeta Evrope za borbu protiv trgovine ljudima u Crnoj Gori (od 02.juna,2021.g.)
Period izvještavanja: 2021-2023.g.

SUD	0	2 presude protiv	2 presude protiv	0	0
	0	3 lica	2 lica	0	0

Državno tužilaštvo:

U periodu od 1.januara do 1.maja je donijete su 3 naredbe o sprovođenju istrage protiv 6 okrivljenih lica, a u kojim postupcima je 8 oštećenih lica. Takođe, formiran je jedan predmet poslovne „Ktn“ koji je u fazi izviđaja.

Od ukupnog broja presuda 4 pravosnažne, a trenutno u radu sudova se nalazi 13 predmeta u vezi kd trgovine ljudima.

MUP - Odjeljenje za borbu protiv trgovine ljudima:

Odjeljenje za borbu protiv trgovine ljudima uz podršku Međunarodne organizacije za migracije IOM je u periodu 17- 18. maj; 24-25. oktobar; 9-10. novembar; 24-25. oktobar; 09-10. novembar 2022. godine, kao i 17-18. januar; 21-22. februar; 12-13. april 2023. godine, organizovalo obuke na temu „Identifikacija i upućivanje žrtava trgovine ljudima- primjena Nacionalnog plana za formalnu identifikaciju žrtava trgovine ljudima “, za predstavnike Ministarstva unutrašnjih poslova/Uprave policije, Ministarstva rada i socijalnog staranja/Centara za socijalni rad, Javnih ustanova za pružanje smještaja u skloništu/prihvatištu, NVO, ukupno njih 93. Cilj pomenutih obuka je da se doprinese jačanju nacionalnih kapaciteta ka održivoj reintegraciji, integraciji i zaštiti ranjivih grupa u Crnoj Gori.

- MUP-Direktorat za upravne poslove, državljanstvo i strance:

U kontekstu adekvatnog odgovora na povećan priliv migranata i stranaca koji traže međunarodnu zaštitu, a sa aspekta maloljetnih lica kao posebno ranjive kategorije definisane su standardne operativne procedure za postupanje sa djecom odvojenom od roditelja i bez pratnje, sa posebnim

Izveštaj o realizaciji Preporuka Grupe eksperata Savjeta Evrope za borbu protiv trgovine ljudima (GRETA) u okviru III kruga evaluacije implementacije Konvencije Savjeta Evrope za borbu protiv trgovine ljudima u Crnoj Gori (od 02.juna,2021.g.)
Period izvještavanja: 2021-2023.g.

	<p>akcentom na proaktivnu identifikaciju potencijalnih i žrtava trgovine ljudima, u skladu sa međunarodnim standardima i uz podršku UNICEF-a.</p> <p>- Ministarstvo rada i socijalnog staranja:</p> <p>U skladu sa Pravilnikom o bližim uslovima za pružanje i korišćenje, normativima, i minimalnim standardima savjetodavno-terapijskih usluga i socijalno-edukativnih usluga, pružalac savjetodavno-terapijskih i socijalno-edukativnih usluga dužan je da obezbijedi: odgovarajući prostor; podršku i osnaživanje korisnika i sigurno okruženje. Pored navedenog, pružalac usluga savjetovanja i terapije takođe je dužan da korisniku obezbijedi: osnaživanje za prihvatanje promjene; podršku u psihosocijalnom razvoju i očuvanju potencijala; podršku u unapređenju kvaliteta odnosa sa porodicom, grupom i drugim licima važnim za korisnika; razvoj vještina za prepoznavanje i rješavanje problema; razvoj komunikacionih vještine i razvoj vještina samozaštite i donošenja odluka i preuzimanje lične odgovornosti.</p> <p>U Crnoj Gori postoji više licenciranih NVO koje se bave pružanjem usluga savjetovanja.</p>
<p>25. GRETA smatra da bi crnogorske vlasti trebalo da preduzmu dodatne korake kako bi osigurale da sve mjere pomoći predviđene Konvencijom budu zagarantovane u praksi, posebno kroz:</p> <ul style="list-style-type: none">- uspostavljanje održivijeg finansiranja skloništa, kako bi se osigurao opseg i kvalitet pruženih usluga i dovoljan broj mjesta za sve žrtve kojima je potreban siguran smještaj, uključujući muškarce;- pružanje dugoročne pomoći žrtvama trgovine ljudima i omogućavanje njihove reintegracije u društvo.	<p>- Ministarstvo rada i socijalnog staranja:</p> <p>Ministarstvo rada i socijalnog staranja krajem prethodne godine otpočelo sa aktivnostima na uspostavljanju državnog skloništa za djecu i mlade - žrtve trgovine ljudima. S tim u vezi Vlada je na sjednici održanoj decembra mjeseca 2022. godine usvojila Odluku o organizovanju Javne ustanove kojom će se između ostalog osigurati poseban smještaj djece i mladih žrtva trgovine ljudima i u ovoj godini se otpočelo sa aktivnostima na adaptaciji objekta za navedene namjene. Intencija Ministarstva rada i socijalnog staranja je da se nakon uspostavljanja ovog servisa zaštite, ulože dodatni naponi da se adekvatan smještaj u prihvatilištu-skloništu obezbijedi i za odrasla lica žrtve trgovine ljudima.</p> <p>Dok se ne uspostavi državno sklonište za djecu i mlade - žrtve trgovine ljudima Ministarstvo rada i socijalnog staranja i centri za socijalni rad preduzimaju mjere i aktivnosti iz svoje nadležnosti</p>

Izveštaj o realizaciji Preporuka Grupe eksperata Savjeta Evrope za borbu protiv trgovine ljudima (GRETA) u okviru III kruga evaluacije implementacije Konvencije Savjeta Evrope za borbu protiv trgovine ljudima u Crnoj Gori (od 02.juna,2021.g.)
Period izvještavanja: 2021-2023.g.

	<p>kako bi se žrtvama trgovine ljudima pružila adekvatna briga i zaštita. Trenutno za smještaj žrtava trgovine ljudima koriste se raspoloživi resursi, te se djeca žrtve trgovine ljudima upućuju u odgovarajuću javnu ustanovu. Takođe u skladu sa procjenom centara za socijalni rad djeca žrtve trgovine ljudima upućuju se na alternativne oblike zaštite, u situacijama kada za to postoje opravdani razlozi i adekvatna procjena bezbjednosti. Odrasla lica žrtve trgovine ljudima upućuju se na usluge licenciranih pružalaca usluge.</p> <p>Takođe, Ministarstvo rada i socijalnog staranja će uložiti sve napore da adekvatan smještaj u prihvatilištu - skloništu obezbijedi i za odrasla lica žrtve trgovine ljudima, a do tada za smještaj žrtavama trgovine ljudima koristimo raspoložive resurse, te se djeca žrtve trgovine ljudima upućuju u odgovarajuću javnu ustanovu.</p>
<p>26. GRETA smatra da bi crnogorski organi trebalo da ojačaju svoje napore u identifikovanju djece žrtava, i da im obezbijede adekvatnu podršku, a naročito da:</p> <ul style="list-style-type: none">- obezbijede to da djeca žrtve trgovine ljudima koriste specijalizovani smještaj i usluge širom zemlje;- obezbijede to da se sprovede odgovarajuća procjena rizika prije vraćanja djece roditeljima, uzimajući u obzir najbolje interese djeteta;- pruže dugoročno praćenje socijalne inkluzije djece žrtava trgovine ljudima;- obezbijede to da se efikasno sprovode Operativne procedure za postupanje sa djecom odvojenom od roditelja i djecom bez pratnje, kao i Standardne operativne procedure za identifikovanje žrtava trgovine ljudima;- obezbijede dalje obuke i instrumente za učesnike (policiju, tužioce, organe za azil i migracije, pružaoce usluga, NVO, organe za zaštitu djece, socijalne radnike) u vezi sa identifikacijom djece	<p>- Ministarstvo rada i socijalnog staranja:</p> <p>Ministarstvo rada i socijalnog staranja krajem prethodne godine otpočelo sa aktivnostima na uspostavljanju državnog skloništa za djecu i mlade - žrtve trgovine ljudima. S tim u vezi Vlada je na sjednici održanoj decembra mjeseca 2022. godine usvojila Odluku o organizovanju Javne ustanove kojom će se između ostalog osigurati poseban smještaj djece i mladih žrtva trgovine ljudima. Dakle, u toku 2023. godine započeće sa radom specijalizovano sklonište za djecu žrtve trgovine ljudima. Postupajući u skladu sa Porodičnim zakonom, ali i Zakonom o socijalnoj i dječjoj zaštiti, Centri za socijalni rad dužni su da periodično (svakih 6 mjeseci) vrše reviziju predmeta zaštite najboljeg interesa djece i razmatraju dalje aktivnosti zbrinjavanja djeteta. U skladu sa zaključcima, voditelj slučaja donosi odluku o eventualnoj promjeni oblika zaštite za dijete npr. prelazak iz skloništa u hraniteljsku porodicu ili povratak djeteta u biološku porodicu. U cilju jačanja kapaciteta potrebno je, u saradnji sa Zavodom za socijalnu i dječju zaštitu, sprovoditi kontinuirane obuke jačanja vještina stručnih radnika. MRS ima u planu da, u saradnji sa Zavodom za socijalnu i dječju zaštitu, utvrdi paket obuka koje će biti obavezne za sve voditelje slučaja u Centrima za socijalni rad. U sklopu rada Centara za socijalni rad trenutno ne postoje specijalizovani poslovi odnosno stručni radnici koji se bave samo pitanjem trgovine ljudima, međutim kada se dijete nađe na evidenciji CZSR, voditelj slučaja dužan je da prati cjelokupni proces: zbrinjavanje, obezbjeđivanje adekvatnog oblika zaštite za dijete, ali i postupak reintegracije i resocijalizacije.</p>

Izveštaj o realizaciji Preporuka Grupe eksperata Savjeta Evrope za borbu protiv trgovine ljudima (GRETA) u okviru III kruga evaluacije implementacije Konvencije Savjeta Evrope za borbu protiv trgovine ljudima u Crnoj Gori (od 02.juna,2021.g.)
Period izvještavanja: 2021-2023.g.

<p>žrtava trgovine ljudima za različite oblike eksploatacije.</p>	<p>Voditelj slučaja u saradnji sa svim relevantnim akterima (školom, zdravstvenim ustanovama i lokalnom samoupravom) sačinjava Plan usluga sa predviđenim aktivnostima i odgovornim licima za realizaciju istih, a sve u cilju reintegracije djeteta</p> <p>- Ministarstvo unutrašnjih poslova - Odjeljenje za borbu protiv trgovine ljudima:</p> <p>Ministarstvo unutrašnjih poslova/Odjeljenje za borbu protiv trgovine ljudima je u skladu sa obavezama koje proističu iz strateških dokumenata tokom izvještajnog perioda u koordinaciji i saradnji sa ostalim institucijama i organizacijama sprovelo aktivnosti koje su imale za cilj jačanje kapaciteta nadležnih organa vezano za borbu protiv trgovine ljudima:</p> <p>- U skladu sa Akcionim planom za implementaciju Strategije za borbu protiv trgovine ljudima za period 2019-2024. god, u izvještajnom periodu Odjeljenje za borbu protiv trgovine ljudima je u saradnji sa Upravom za ljudske resurse do sada organizovalo obuke na teme:</p> <p>“Jačanje vještina rane identifikacije i upućivanja potencijalnih slučajeva trgovine ljudima u CG” (4) (4. i 12. novembar, 3. i 16. decembar 2021.);</p> <p>“Uloga zdravstvenih radnika u borbi protiv trgovine ljudima” (5) (5. i 26. novembar, 17. decembar 2021., 22. novembar i 1. decembar 2022.g);</p> <p>“Jačanje nivoa svijesti o fenomenu trgovine ljudima na lokalnom nivou” (3) (19. novembar, 9. i 24. decembar 2021.);</p> <p>„Borba protiv trgovine ljudima “(3) (24. novembar, 23. decembar 2021., 22. decembar 2022.);</p> <p>„Uloga i mogućnost djelovanja MVP i diplomatsko konzularnih predstavništva u borbi protiv trgovine ljudima “(2) (10. decembar 2022., 03. maj 2023.) za predstavnike MUP/Uprave policije, Ministarstva rada i socijalnog staranja- centara za socijalni rad, Uprave za inspeksijske poslove, zdravstvene radnike, diplomatsko i konzularno osoblje, kao i predstavnike lokalnih samouprava. Tokom ovih obuka do sada je obučeno ukupno 136 službenika.</p> <p>Odjeljenje za borbu protiv trgovine ljudima MUP-a, uz podršku Misije OEBS-a u Crnoj Gori, a u skladu sa obavezama iz Akcionih planova za realizaciju Strategije za borbu protiv trgovine ljudima organizovalo je 4 jednodnevne obuke na temu borbe protiv trgovine ljudima za rukovodioce Centara i Odjeljenja bezbjednosti, odnosno za službenike Uprave policije, Odsjeka za javni red i</p>
---	---

Izveštaj o realizaciji Preporuka Grupe eksperata Savjeta Evrope za borbu protiv trgovine ljudima (GRETA) u okviru III kruga evaluacije implementacije Konvencije Savjeta Evrope za borbu protiv trgovine ljudima u Crnoj Gori (od 02.juna,2021.g.)
Period izvještavanja: 2021-2023.g.

mir iz sjevernog, centralnog i južnog regiona Crne Gore u periodu 5-8. oktobar 2021. godine, na temu borbe protiv trgovine ljudima, i njenih pojava oblika. Obukama je prisustvovalo ukupno 18 rukovodilaca i 50 službenika. Takođe, Odjeljenje za borbu protiv trgovine ljudima MUP-a je uz podršku Misije OEBS-a u Crnoj Gori organizovalo set obuka u periodu 26-30. septembar 2022.g.; 24-25. april 2023.g. na temu „Primjena smjernica za obavljanje razgovora sa osobama za koje postoji sumnja da su žrtve trgovine ljudima sa ponuđenim setom pitanja“, namijenjenih prvenstveno policijskim službenicima i socijalnim radnicima, kojima je prisustvovalo ukupno 69 polaznika.

Odjeljenje za borbu protiv trgovine ljudima uz podršku Međunarodne organizacije za migracije IOM je u periodu 17- 18. maj; 24-25. oktobar; 9-10. novembar; 24-25. oktobar; 09-10. novembar 2022. godine, kao i 17-18. januar; 21-22. februar; 12-13. april 2023. godine, organizovalo obuke na temu „Identifikacija i upućivanje žrtava trgovine ljudima- primjena Nacionalnog plana za formalnu identifikaciju žrtava trgovine ljudima“, za predstavnike ispred Ministarstva unutrašnjih poslova/Uprave policije, Ministarstva rada i socijalnog staranja/Centara za socijalni rad, Javnih ustanova za pružanje smještaja u skloništu/prihvatilištu, NVO, ukupno njih 93. Cilj pomenutih obuka je da se doprinese jačanju nacionalnih kapaciteta ka održivoj reintegraciji, integraciji i zaštiti ranjivih grupa u Crnoj Gori.

- Ministarstvo unutrašnjih poslova/Odjeljenje za borbu protiv trgovine ljudima je uz finansijsku podršku IOM-a 28 i 29. novembra 2021. godine u Budvi organizovalo dvodnevnu obuku stručnih radnika na temu "Borba protiv trgovine ljudima - identifikacija i upućivanje žrtava. Obuku je pohađalo 15 stručnih radnika iz centara za socijalni rad koji se bave problematikom trgovine ljudima sa teritorije cijele Crne Gore. Program obuke je akreditovan od strane Zavoda za socijalnu i dječju zaštitu.

-U organizaciji ICMPD-a, a u saradnji sa Odjeljenjem za borbu protiv trgovine ljudima MUP-a, 23-24. novembra u Budvi je organizovana „Radionica za izgradnju kapaciteta u borbi protiv krijumčarenja i trgovine ljudima u Crnoj Gori“, sa ciljem jačanja stručnih kapaciteta subjekata nadležnih za pitanja identifikacije i pružanja pomoći i zaštite žrtvama trgovine ljudima među migrantima kojoj su prisustvovali predstavnici nadležnih organa uključenih u borbu protiv trgovine

Izveštaj o realizaciji Preporuka Grupe eksperata Savjeta Evrope za borbu protiv trgovine ljudima (GRETA) u okviru III kruga evaluacije implementacije Konvencije Savjeta Evrope za borbu protiv trgovine ljudima u Crnoj Gori (od 02.juna,2021.g.)
Period izvještavanja: 2021-2023.g.

ljudima- Uprava policije, Centri za socijalni rad,Ministarstvo finansija i socijalnog staranja, Više državno tužilaštvo, MUP/Odjeljenje za borbu protiv trgovine ljudima, MUP/Direktorat za upravne poslove, državljanstvo i strance, Tim za formalnu identifikaciju, ukupno 16 učesnika.

-MUP/Odjeljenje za borbu protiv trgovine ljudima i Ministarstvo zdravlja su dana 10. oktobra 2022. godine uz podršku Njemačke organizacije za međunarodnu saradnju GIZ organizovali „Prezentaciju zdravstvenih indikatora i regionalnih standardnih operativnih procedura za identifikaciju žrtava i potencijalnih žrtava trgovine ljudima “. Navedenoj prezentaciji je prisustvovalo 17 zdravstvenih radnika sa više nivoa zdravstvene zaštite iz više crnogorskih opština.